

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ У
ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ»**

(за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю «Академія активного
відпочинку», м. Вінниця)

Здобувача вищої освіти 5 курсу, групи Т-51з,
спеціальності 242 «Туризм»
освітньої програми «Туризм»
заочної форми навчання

Тетяни БАБІЙЧУК

Науковий керівник
канд. географ. наук, доцент

Алла КІЗІОН

Гарант освітньої програми
канд. географ. наук, доцент

Алла КІЗІОН

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ.....	7
1.1. Теоретичні основи екстремального туризму: суть, характеристика, різновиди.....	7
1.2. Умови розвитку екстремального туризму у Вінницькій області	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АКАДЕМІЯ АКТИВНОГО ВІДПОЧИНКУ».....	18
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Академія активного відпочинку».....	18
2.2. Аналіз стану розвитку екстремального туризму у ТОВ «Академія активного відпочинку».....	26
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «АКАДЕМІЯ АКТИВНОГО ВІДПОЧИНКУ».....	33
3.1. Проблеми розвитку екстремального туризму у Вінницькій області.....	33
3.2. Шляхи підвищення ефективності розвитку екстремального туризму у Вінницькій області на прикладі ТОВ «Академія активного відпочинку».....	39
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

Актуальність теми. Екстремальний туризм щороку стає більш популярним та активно розвивається. У контексті глобальних змін у підходах до подорожей і зростання попиту на активний відпочинок, цей вид туризму привертає все більше уваги. Вінницька область, яка має значний природний, культурний та історичний потенціал, володіє усіма передумовами для розвитку екстремального туризму. Зокрема, річка Південний Буг з її численними порогами, унікальні підземні печери та інше, створюють можливості для різних видів активностей: рафтингу, скелелазіння, спелеотуризму тощо. Проте, незважаючи на сприятливі умови, розвиток цього напрямку стикається з низкою проблем: недостатньою інфраструктурою, слабкою популяризацією та відсутністю системного підходу до організації туризму. Аналіз сучасного стану та розробка перспектив розвитку екстремального туризму у Вінницькій області є важливими завданнями, які можуть суттєво вплинути на соціально-економічний розвиток регіону та підвищення його туристичної привабливості. Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю пошуку нових підходів до розвитку туристичного сектору в умовах сучасних викликів, а також зростанням інтересу до активного способу життя серед населення. Вивчення стану та перспектив розвитку екстремального туризму у Вінницькій області дозволить виявити ключові проблеми та можливості, які сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності регіону на туристичному ринку.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану екстремального туризму у Вінницькій області, виявлення ключових проблем його розвитку та розробка рекомендацій для подальшого розвитку цього напрямку в регіоні.

Завдання дослідження. Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

– розкрити теоретичні основи екстремального туризму: суть, характеристика, різновиди;

- дослідити умови розвитку екстремального туризму у Вінницькій області;
- надати організаційно-економічну характеристику ТОВ «Академія активного відпочинку»;
- проаналізувати стан розвитку екстремального туризму у туристичному підприємстві «Академія активного відпочинку»;
- охарактеризувати основні проблеми розвитку екстремального туризму у Вінницькій області;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності розвитку екстремального туризму у Вінницькій області на прикладі туристичного підприємства «Академія активного відпочинку»

Об'єктом дослідження є процес розвитку екстремальний туризму у Вінницькій області.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та практичні аспекти розвитку екстремального туризму у Вінницькій області, на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю «Академія активного відпочинку», м. Вінниця.

Методи дослідження. У процесі роботи використовувалися наступні методи дослідження:

- Аналіз літературних джерел. Для вивчення теоретичних основ екстремального туризму та виявлення його ключових особливостей.
- Методи спостереження та експертної оцінки. Для аналізу стану туристичних локацій та діяльності підприємств.
- Порівняльний аналіз. Для оцінки конкурентоспроможності Вінницької області в порівнянні з іншими регіонами України.
- Методи прогнозування. Для оцінки перспектив розвитку екстремального туризму в регіоні та визначення потенційних напрямків його зростання.
- Соціально-економічний аналіз. Для вивчення впливу туризму на економіку регіону, рівень зайнятості, доходи місцевого населення та інші соціально-економічні показники.

– Контент-аналіз. Для дослідження інформації про Вінницьку область у туристичних блогах, соціальних мережах, відгуках туристів та оцінки ефективності рекламних кампаній та туристичних сайтів в регіоні.

– Польові дослідження. Для оцінки туристичної інфраструктури та вивчення стану природних та культурних об'єктів, які можуть стати туристичними ресурсами.

– SWOT-аналіз. Для визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз у розвитку підприємства.

Наукова новизна. В роботі було проведено комплексний аналіз стану екстремального туризму у Вінницькій області з акцентом на його проблеми та потенціал. Також запропоновано нові шляхи підвищення ефективності цього напрямку через вдосконалення інфраструктури, популяризацію, впровадження інноваційних послуг і розвиток екологічної складової туризму.

Інформаційною базою дослідження слугували статистичні дані про туристичну галузь Вінницької області, отримані з офіційних джерел, в тому числі джерела Вінницької міської ради; матеріали про діяльність ТОВ «Академія активного відпочинку»; матеріали наукових конференцій; наукові публікації, присвячені проблемам і перспективам розвитку екстремального туризму в роботах Кізюн А., Мироненка А., Денисика Г., Артеменко Т. та інші; закони України «Про туризм» та «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення».

Практична цінність. Результати дослідження можуть бути використані місцевими органами влади, туристичними підприємствами та громадськими організаціями для розробки стратегій розвитку екстремального туризму у Вінницькій області. Практичні рекомендації сприятимуть підвищенню туристичної привабливості регіону, покращенню економічної ситуації через зростання потоку туристів та створення нових робочих місць.

Апробація наукових досліджень. За результатами дослідження автором було опубліковано наукову статтю у збірнику наукових праць II Всеукраїнської науково-

практичної інтернет-конференції «Індустрія гостинності: стан, тенденції та тренди розвитку» (м. Вінниця, 17 жовтня 2024 року).

За структурою кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел (32 позиції) та додатків. Робота містить 6 таблиць, 10 рисунків та 5 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Теоретичні основи екстремального туризму: суть, характеристика, різновиди

Екстремальний туризм є однією з найбільш динамічно зростаючих галузей у сфері туризму, що приваблює все більше людей, які прагнуть нових відчуттів та адреналіну. Насамперед більш детально розберемося з головним визначенням. На даний момент чіткого та однозначного визначення екстремального туризму не існує. Науковці висвітлюють різні варіанти, які певним чином схожі між собою. До прикладу, І.С. Смаль у своїй роботі згадує екстремальний туризм як «адреналіновий» туризм, як різновид туристичної діяльності, яка безпосередньо пов'язана з ризиком для життя та спричиняє надмірний виробіток адреналіну [22]. А. Кукуруза та В.В. Даниленко вважають, що це є шок-туризмом, а саме: подорожі в небезпечні місця в складних природних умовах, які приносять користь для фізичного та ментального здоров'я [17]. Розглянемо думку ще кількох авторів у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «екстремальний туризм» авторами

Автор	Визначення поняття «екстремальний туризм»
Абрамов В.	Екстремальний туризм – це різновид спортивного туризму, здійснення якого потребує спеціальних навичок, знань, техніки й екіпірування, пов'язаний з украй граничними фізично-психічними можливостями людського організму в умовах чітко встановленого ризику, рівень допустимості якого визначається мінімальною ймовірністю заповдінню школи життю або здоров'ю туриста, в результаті чого людина отримує позитивний адреналін і незабутні враження
Казаков В.	Екстремальний туризм – це різновид туризму, який передбачає відвідування різноманітних природних або техногенних об'єктів, що несуть певний ризик для здоров'я людини
Кляп М.	Екстремальний туризм – різновид туризму, який пов'язаний із певним ступенем ризику
Притков В., Жердьов А.	Екстремальний туризм – це вид туризму, який об'єднує подорожі, що пов'язані з активними способами пересування і відпочинку на природі та найвищим ризиком для життя

Продовження таблиці 1.1

Фокін С.	Екстремальний туризм – види подорожей, що значно перевищують нормативні вимоги класифікатора спортивних подорожей, а також форми діяльності з підвищеним ризиком, які здійснюються під час спортивних походів або спеціалізованих змагань
----------	---

Проаналізувавши різні думки, дані таблиці, можна зробити висновки, що даний вид туризму передбачає туристичну послугу з підвищеним ризиком [2]. Ми гадаємо, що визначення можна сформулювати наступним чином: екстремальний туризм – це вид пригодницького туризму, який характерний відвідуванням природних або штучно створених людиною об'єктів, пов'язаних із певним ступенем ризику для туриста, під час якого відбувається мобілізація фізичних та психологічних резервів людини, в результаті якого вона отримує позитивний адреналін, емоції, незабутні враження та покращує своє здоров'я. Все частіше різноманітні компанії обирають екстремальний туризм для корпоративного відпочинку. Працівники компанії після подорожі починають працювати якісніше, згуртованіше та атмосфера на робочому місці стає кращою. Звісно, що даний різновид туризму пов'язаний з ризиком та вимагає від туристів фізичної підготовки, обладнання та інколи спеціальних навичок [3]. Основні характерні риси, які відрізняють екстрим-туризм від інших видів туризму:

- Високий рівень ризику. Участь в екстремальному туризмі завжди пов'язана з ризиками для здоров'я і життя. Це може бути небезпека падіння, травмування, переохолодження чи зневоднення.

- Необхідність спеціальної підготовки. Перед участю в подорожах туристи повинні проходити фізичну, технічну та психологічну підготовку. Це включає тренування з виживання, освоєння спеціального обладнання і технік безпеки.

- Використання спеціального спорядження. Залежно від виду екстремального туризму, використовується спеціалізоване обладнання, таке як альпіністське спорядження, каяки, гірські велосипеди, парашути, дайвінгові костюми тощо.

– Екстремальні природні умови. Часто маршрути проходять через малодоступні або екстремальні природні зони – гори, пустелі, ліси, підводні глибини, полярні регіони тощо.

– Психологічна стійкість і командна робота. Екстремальні ситуації вимагають від учасників вміння швидко приймати рішення, витримувати високий рівень стресу та ефективно працювати в команді.

Активні види відпочинку стають все більш популярними серед простих туристів різного віку. На жаль, люди й досі вважають, що екстремальний туризм потребує величезних витрат або взагалі не цікавляться цим різновидом туризму. Однак, саме у екстремальному туризмі кожен може знайти для себе потрібний напрямок та по-справжньому цікаво відпочити від звичного способу життя. Через те, що різноманіття видів екстремального туризму вражає, до нього щороку долучається все більше людей, незважаючи на стать, спеціальні навички, професію, вік, статус, культурний чи фізичний розвиток. Розглянемо ці види більш детально. Екстремальний туризм неофіційно має традиційні та екзотичні різновиди. Також деякі науковці ділять екстремальний туризм на 4 види: повітряний, водний, наземний та екзотичний. В кожному з цих різновидів є популярніші та менш популярні підвиди. Основні види та підвиди «адреналінового» туризму представлено на рисунку 1.1.

До повітряних видів відносяться: банджі-джампінг – стрибок з висоти зі страхувальним канатом, який натягується при наблизненні до землі чи води; роуп-джампінг – також стрибок, але з використанням альпіністського спорядження, в основі покладений принцип «маятника»; вінгсют – планерування в повітрі за допомоги комбінезона-крила; дельтапланеризм – польоти на дельтаплані; парашанеризм або параглайдінг – змагання із використанням парашана; стрибки з парашутом.

До наземних видів: альпінізм – сходження на вершини гір з наступним спуском шляхом підйому або іншим шляхом; скелелазіння – вільне лазіння по природному або штучному рельєфі; гірські лижі; сноубордінг; кайтінг – людина розганяється за допомогою великого повітряного змія та катається по воді, землі

або снігу; маунтбайкінг; маунтбордінг; мото та авто подорожі; пішохідні мандрівки; сендбордінг; спелеотуризм – подорожі, яких основне місце зосередження є печери; Х-гонки або екстремальні гонки.

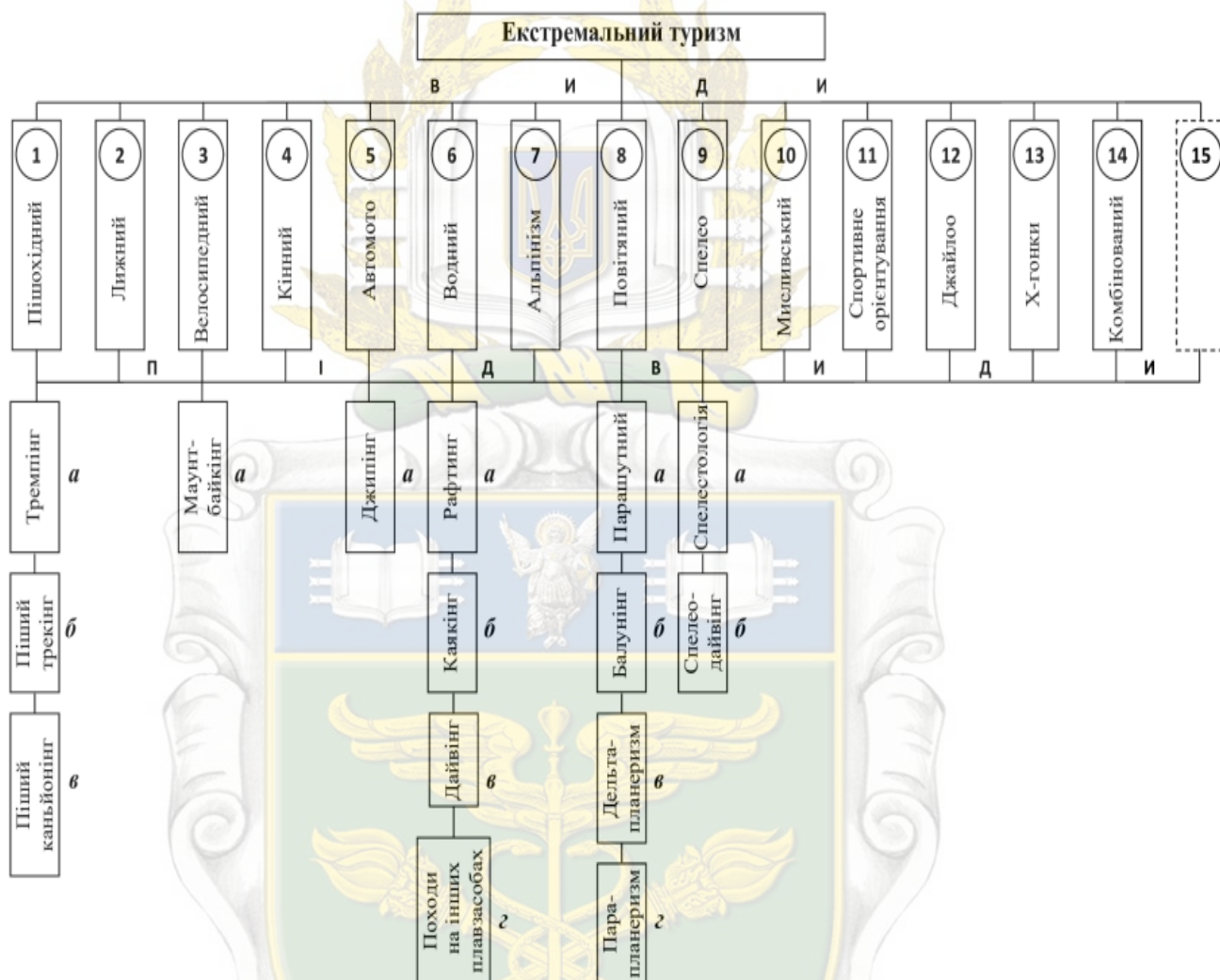

Рисунок 1.1 – Видова структура екстремального туризму [14].

До водних видів відносять: вейкбордінг – катання на водних лижах, сноуборді тощо за катером, який буксирує райдера; віндсерфінг; водні лижі; дайвінг – підводне плавання із спеціальним спорядженням; каякінг – плавання на воді у вузьких довгих човнах; рафтинг – сплав бурхливою річкою на спеціальному надувному судні; серфінг; флайбордінг – розвага на воді, яка являє собою процес руху в повітрі. Екзотичні види: джайлоо туризм – тури влаштовують у важкодоступних місцях із корінними народами, де немає електрики та мобільного

зв'язку, тому туристи мають змогу пожити в первісних умовах тощо; космічний туризм; туризм на Північному та Південному полюсах – круїзи до Арктики та Антарктики; підводне полювання на акул [18]. Ми перерахували лише частину видів, абсолютно повний різновид екстремального туризму перерахувати важко або майже нереально, тому що люди постійно вигадують щось новеньке. Екстремальні розваги – це нова конкурента перевага, вони завжди актуальні для будь-якого туристичного місця, маршруту, міста чи країни. Сучасні туристи дуже прискіпливі й постійно вимагають щось нестандартне, особливе, захопливе та цікаве. До найпопулярніших видів екстремального туризму відносяться джип-тури, парапланеризм, альпінізм, дайвінг, каякінг, рафтинг та гірський туризм [19].

Таким чином, можемо зробити висновок, що екстремальний туризм – це захопливий, але небезпечний вид відпочинку, який вимагає від туристів особливих фізичних і психічних якостей, спеціальної підготовки та знань. Характеризується надзвичайними та незвичними, граничними подорожами із певним ризиком. Він дозволяє людям випробувати свої можливості, оновитися, відпочити від буденності та отримати унікальні враження. Для безпечної участі в даному виді туризму важливо дотримуватися правил безпеки, проходити відповідну підготовку та діяти в межах своїх можливостей.

1.2 Умови розвитку екстремального туризму у Вінницькій області

Вінницька область розташована в центральній частині України та має значний потенціал для розвитку туризму. Зокрема, екстремального туризму, який привертає увагу любителів активного відпочинку та пригод. Екстрім-туризм може стати важливим напрямком у туристичній галузі регіону, якщо його правильно розвивати. Для підтвердження цих тверджень розглянемо природні, культурні та інфраструктурні умови, які сприяють розвитку екстремального туризму у Вінницькій області. Вінниччина має різноманітний ландшафт, багату історико-

культурну спадщину та зручне географічне положення для організації та функціонування різних видів туризму, зокрема екстремального туризму, але на даний момент ця галузь перебуває на стадії розвитку. Саме тому дослідження перспектив розвитку екстремального туризму Вінницької області є актуальним.

Насамперед розглянемо фізико-географічне положення та географічні особливості Вінниччини. Область розташована в центральній частині Правобережної України, а саме на Поділлі в межах лісостепової зони [23]. Характеризується наявністю річок, пагорбів, лісів та скелястих місцевостей. На території області найбільш поширені ліси з дуба, липи, граба, ясена, в'яза та клена. Ґрунт здебільшого опідзолений (близько 65 %). Більш детально стосовно ґрунту можна сказати, що на північному сході області переважають чорноземи, в центральній частині зустрічаються сірі, темно-сірі, світло-сірі ґрунти, а на південному сході й у Придністров'ї – глибокі чорноземи та опідзолені ґрунти. Якщо звертатися до гідрографії, то Вінницька область належить до басейнів трьох великих річок – Південного Бугу (приблизно 62 % території), Дністра (28 %) та Дніпра (10 %). Вони мають переважно снігове й дощове живлення і належать до типу рівнинних. Загалом в області протікає 241 річка [6].

Найбільшою річкою, головною водною артерією міста, звісно вважається Південний Буг, вона протікає по території області та ділить її на дві частини. Річка омиває центр міста з трьох боків та активно використовується для різних видів туризму, в тому числі для екстремального туризму. Завдяки своєрідній будові та розповсюдженню кристалічних порід Українського щита, долина Південного Бугу вервицеподібна. Її розширені частини простягаються на 1-2 км, а звужені – на 300-400 м. Також відомо, що на звужених ділянках береги круті та високі, приблизно сягають 16-25 метрів, інколи у вигляді гранітних урвищ. У річищі Південного Бугу та його приток часто зустрічаються пороги, а біля сіл Воробіївка, Печера, Губник, м. Гайворон та с. Мигія утворюють каскади. Ширина річища Південного Бугу на звужених і порожистих ділянках не перевищує 45-60 м. Звісно зростає і швидкість течії – до 0,7-1,5 м/с. Ці дані не оминають ландшафтну структуру річища і заплави південного Бугу, а суттєво впливають на неї [15]. Південний Буг має ділянки зі

швидкою течією, що підходять для рафтингу та каякінгу. Клімат області є помірно-континентальним, тому що розташована в середніх широтах, із теплим літом і м'якою зимою. Створює комфортні умови для туризму впродовж більшої частини року [20]. Це дозволяє проводити екстремальні заходи, такі як кемпінг, трекінг та водні види спорту.

Крім природних умов, культурна спадщина Вінницької області може стати додатковим чинником розвитку екстремального туризму. Наприклад, такі місця, як історико-культурний заповідник "Буша", не лише приваблюють туристів своїм культурним значенням, але й можуть бути інтегровані в туристичні маршрути для учасників екстремальних подорожей [8].

Ще одним чинником можна вважати проведення різноманітних фестивалів і змагань, це може популяризувати область як центр екстремального туризму, що сприятиме залученню більшої кількості туристів. Такі заходи часто проводять у Вінницькій області, особливо для молоді. До прикладу: фестиваль зі скелелазіння, змагання з пішохідного туризму, змагання та фестиваль зі спортивного орієнтування «Туркул скликає друзів», «Макітра», «Сабарівська осінь», «Крила Дністра» та інші [9, Додаток Б].

Вінниччина також багата на культурно-історичну спадщину. Не рахуючи область, лише місто Вінниця нараховує 121 об'єкт пам'яток архітектури та містобудування. Однак, ми хочемо згадати про музейний комплекс «Етноісторичний флай-парк», який знаходиться у селі Нагоряни. Цей музей представляє літопис зародження і розвитку повітроплавання – парашутизму на Дністровських схилах та розповідає історію села з неповторними печерами та ландшафтами. Саме цей флай-парк займається туристичним розвитком і напряду пов'язаний з екстремальним туризмом [4].

Завдяки культурним умовам та багатій культурно-історичній спадщині легко можна поєднувати екстрім-туризм з іншими видами туризму. Звісно не забуваємо про інфраструктурні умови. Інфраструктура є важливою складовою розвитку екстремального туризму. Вінницька область має цей потенціал для створення необхідної туристичної інфраструктури. Добре розвинена мережа доріг та

близькість до великих транспортних вузлів забезпечують легкий доступ до туристичних об'єктів. Вінниця є важливим транспортним центром, звідки можна дістатися до більшості популярних туристичних місць області.

У регіоні є декілька баз відпочинку, які можуть слугувати точками відправлення для екстремальних маршрутів. Можна виділити найпопулярніші місця серед кемпінгів: Astrosадиба в кратері метеорита, кемпінг Печора, біля озера в кар'єрі біля міста Хмільник, біля озера в Писарівці та Черепашинецький кар'єр [24].

Популярних баз відпочинку набагато більше, вони розміщені неподалік від Вінниці у всіх напрямках, кожен має якісь певні розваги, тому важко обрати найкращі. Розвиток кемпінгів і туристичних баз поблизу природних об'єктів сприяє залученню туристів, які віддають перевагу активному відпочинку.

Вінницька міська рада надає перевагу іншим популярним видам туризму, забуваючи про ресурси, які має Вінниччина для активного туризму.

На рисунку 2.1 можна спостерігати розподіл видів туризму, які є більш пріоритетними для Вінницької області.

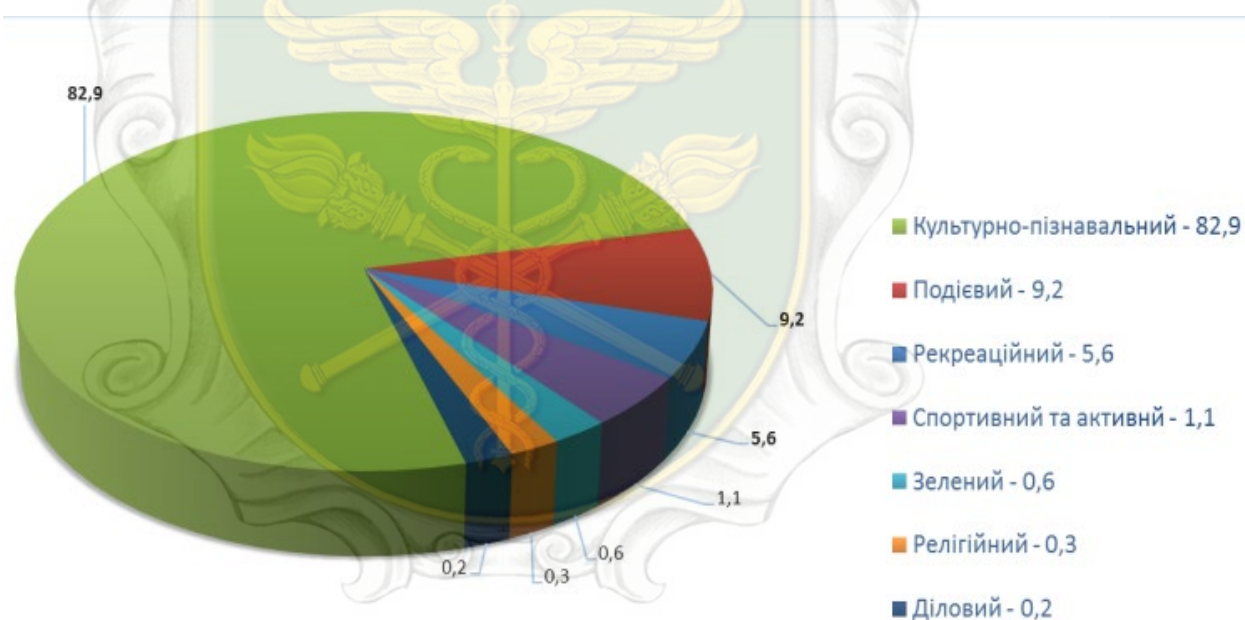

Рисунок 1.2 – Розподіл видів туризму у Вінницькій області

Проаналізувавши рисунок 2.1 можемо визначити, що найбільш популярними видами туризму на Вінниччині є: культурно-пізнавальний, рекреаційний та подієвий. В той час, коли екстремальний туризм, відносять до об'єднаної категорії спортивний та активний туризм, займає лише 1,1% [21]. Однак, для доказу, що екстремальному виду туризму потрібно приділити більше уваги, проводити більше досліджень та краще займатися розвитком повністю охарактеризуємо один із популярних місць для «адреналінового» туризму. Як показують польові дослідження, у процесі освоєння нових об'єктів для розвитку екстрим-туризму, віддають перевагу антропогенним ландшафтним комплексам рангу фацій, урочищам та місцевостям придатним для цього [7]. Відповідно, на основі цих структур поступово формуються так звані туристичні мікро- і мезоосередки. Ці осередки не мають однакою структуру чи визначеного терміну придатності до певного виду екстремального туризму. Вони розвиваються поступово або їх використовують лише частково. На щастя, щороку їх кількість зростає, але, на жаль, облаштованість осередків рідко покращується, що вимагає їх детальних досліджень та розробки рекомендацій щодо раціонального і безпечного використання. До антропогенних осередків, що є основою розвитку окремих видів екстремального туризму відносяться круті, часто вертикальні стінки численних кар'єрів (на Вінниччині у скелелазів-початківців популярними є круті стінки покинутих гранітних кар'єрів в околицях сіл Сабарів і Стрижавка), Сабарівське, Ладижинське і Тростянецьке водосховища, окремі території покинутих промислових підприємств, підземні розробки вапняків і численні залишки підземель та печер, ракетні шахти та інше [12]. За приклад візьмемо мікроосередок, який є дуже популярним серед вінничан і безпосередньо відноситься до екстремального туризму. Цей осередок стихійно сформувався на південній околиці Вінниці, у покинутому Сабарівському кар'єрі з видобутку граніту. Кристалічні породи розроблялися у кар'єрі протягом будівництва Сабарівської гідроелектростанції. Кар'єр примикає до Сабарівського лісу, а його днище утворює частину берегової лінії Сабарівського водосховища.

Якщо оглянути кар'єр, то можна знайти певну схожість з амфітеатром. Кар'єр має круті, вертикальні гранітні стінки, висотою 12-17 метрів, які примикають до лісу та з часом почали прикрашати прибузький ландшафт. Саме ці стінки багато років вінничани та гості міста, які люблять скелелазання використовують для тренувань, проведення різноформатних змагань з екстрим-туризму, краєзнавчих екскурсій тощо. Великому потоку людей сприяє вдала інфраструктура, тому що до Сабарівського туристичного мікросередку можна дістатися автобусом за 15-20 хвилин, екскурсійним катером за 30-40 хвилин, велосипедом та іншими видами транспорту.

Окрім скелелазання Сабарів також пропонує інші види екстремального туризму такі як: катання на пітбайках, квадроциклах та інше. Для тренувань із скелелазання, особливо для початківців, є ще одне цікаве та складне місце - це гранітний останець, урвище в околицях с. Печера Тульчинського району, колись це була частина стінки кар'єру з видобутку граніту. Це урвище має висоту 22 метри та гарний під'їзд з боку мосту через Південний Буг. Якби на основі цього останця-урвища сформували мікросередок для тренувань зі скелелазання, то це б значно підсилило б статут відомого на Вінничині рекреаційного Печера-Сокілецького мезосередку [10].

Туристи-екстремали також цікавляться глибокими ярами, особливо з крутими схилами, які сформувалися у лісових масивах. В урочищі Сабарів є такий – яр «Глибокий», де вже десять років проводять змагання різних вікових категорій з навісних переправ, подолання крутих схилів тощо. Приємно, що за минулі роки туристи-екстремали почали більше цікавитися екстремальним туризмом, тим самим освоюють та досліджують водні антропогенні та болотні ландшафтні комплекси, белігеративні ландшафти, ландшафтно-технічні системи тощо [13]. Така ініціатива є актуальною та перспективною у розвитку «адреналінового» туризму Вінницької області.

Отже, можемо зробити висновки, що Вінницька область має значний потенціал для розвитку екстремального туризму завдяки своїм природним, культурним та інфраструктурним умовам. Вінниччина дійсно багата на ресурси для

«адреналінового» туризму та звісно буде користуватися популярністю серед екстремалів-туристів і не тільки. Для цього потрібна активна підтримка з боку місцевих органів влади, інвестиції в інфраструктуру та популяризація екстремальних видів туризму. Маючи ці складові можна зробити регіон привабливим для туристів не лише з України, а й з-за кордону.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АКАДЕМІЯ АКТИВНОГО ВІДПОЧИНКУ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Академія активного відпочинку»

ТОВ «Академія активного відпочинку» – це сучасна компанія, яка спеціалізується на організації активного дозвілля та туристичних послуг. Зареєстроване підприємство 14 березня 2008 року. Директором цієї компанії є Петренко Володимир Васильович. В нього вдало виходить бути керівником підприємства та сприяти розвитку екстремального туризму. Володимир Васильович, окрім того, що займається розвитком ТОВ «Академія активного відпочинку», є громадським діячем, голова комісії з водного туризму у Вінницькій обласній федерації спортивного туризму, тренер-інструктор при МДЮСШ №2, майстер спорту України, спортивний суддя I категорії та є одним із засновників громадської організації «Вінницька обласна федерація веслування слалому» [25, 5, 31]. Ми вважаємо, що саме через такий величезний почесний список, через власний досвід, через приймання участі в розвитку туризму та спорту, залучення молоді до спорту та активного способу життя, Володимир Васильович вибудовує міцну компанію, яка буде просувати його світлі ідеї та втілювати в життя. В першу чергу це робиться для людей, для розвитку нації та показати, що Україна багата своїми ресурсами.

Підприємство розташовано в самому центрі міста Вінниці за адресою: вулиця Григорія Сковороди, будинок 40 (в минулому - вулиця Пушкіна). Однак, найкращим варіантом для зустрічі з директором чи представником компанії є попередня домовленість по телефону. В залежності від ваших побажань вам підкажуть куди краще під'їхати, щоб побачити все на власні очі. Геолокацію ТОВ «Академія активного відпочинку» представлено на рисунку 2.1.

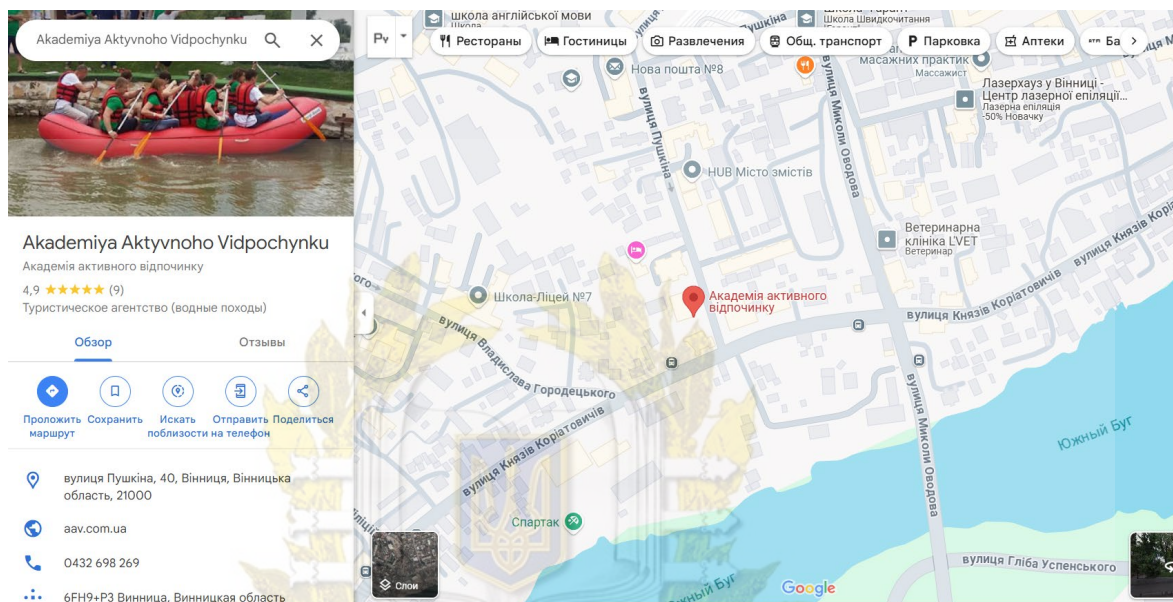

Рисунок 2.1 – Геолокація ТОВ «Академія активного відпочинку»

Основний напрямок діяльності підприємства – надання послуг з організації туристичних турів, корпоративних тренінгів на природі, а також прокату туристичного спорядження. Головна мета діяльності – надання якісних туристичних послуг, що сприяють популяризації активного способу життя та екологічного туризму.

Чисельність персоналу не досить велика, але цього достатньо для розвитку та обслуговування клієнтів. Організаційна структура є лінійною та складається з таких основних підрозділів: адміністративний блок, оперативні підрозділи, технічний та обслуговуючий персонал, більш детально спостерігати це можна на рисунку 2.2 нижче. Всі підрозділи підпорядковуються директору та звітують йому [32]. В колективі панує дружелюбна атмосфера, відчуття впевненості та довіри, кожен працівник чудово знає свою справу. Члени команди відносяться один до одного, майже, як до членів родини, разом можуть відпочити в позаробочий час, спілкуються тощо. Для працівників проводяться командоутворювальні заходи, відомі як team building, навчання, корпоративи. Можливо, саме через правильне керівництво та турботу про своїх працівників, відсутність штраф-листа тощо, вони відчувають себе добре та віддаються роботі залюбки.

Рисунок 2.2 – Організаційна структура ТОВ «Академія активного відпочинку»

Всі працівники підприємства є висококваліфікованими та прекрасно виконують свою роботу. На випадок, якщо потрібний супровід для великої кількості людей і потрібні додаткові працівники, компанія має своїх різноробочих, які зможуть зробити відпочинок максимально комфортним для туристів. До їхньої роботи можуть входити різноманітного формату завдання: прасування прапорів для підняття духу, покупка додаткових товарів тощо. Загалом компанія організовує відпочинок для туристів таким чином, щоб люди були максимально задоволені та поверталися до них знову.

В основному фінансово-економічна діяльність компанії базується на організації турів та екскурсій, прокат туристичного спорядження, проведення корпоративних заходів та інше. Зареєстрованих кведів у компанії є чотири. Основний квед 79.12 – діяльність туристичних операторів та інші: 77.21 – прокат товарів для спорту та відпочинку, 79.90 – надання інших послуг бронювання та пов'язана з цим діяльність, 82.30 – організування конгресів і торговельних

виставок. Висловлюючись простіше, підприємство займається абсолютно повною організацією відпочинку та надає ще додаткові послуги, що сприяє розвитку компанії та допомагає популяризувати свою діяльність. До додаткових послуг, окрім тих, які вже вказано у кведах вище, відноситься і співпраця з різноманітними організаціями та активна громадська участь у залучення дорослих людей, дітей та молодь до туризму, зокрема видів екстремального туризму, і просування ідеї безпечного екологічного активного відпочинку, і розвиток нації та туризму не лише на Вінниччині, а й по всій Україні.

Працівники ТОВ «Академія активного відпочинку» показують та висвітлюють необхідність цієї діяльності на власному прикладі. Більш детально, та у відсотковому відношенні, ключові джерела доходів наведені на рисунку 2.3 нижче.

Рисунок 2.3 – Ключові джерела доходів ТОВ «Академія активного відпочинку»

Проаналізуємо фінансову діяльність компанії за 2021-2023 роки, яка представлена в таблиці 2.1 та графічно продемонстрована на рисунку 2.4 [30].

Рисунок 2.4 – Фінансова звітність ТОВ «Академія активного відпочинку» за 2021-2023 рр.

За діаграмою (рис. 2.4) можна спостерігати спад у фінансах компанії.

Таблиця 2.1 – Фінансова звітність ТОВ «Академія активного відпочинку» за 2020-2023 роки

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2022 р. від 2021р., +/-	Відхилення 2023 р. від 2022 р., +/-
Дохід, грн	513 733	431 167	348 600	-82 566	-82 567
Чистий прибуток, грн.	7500	1450	-4 600	-6050	-6050
Активи, грн.	419 834	362 467	305 100	-57 367	-57 367
Зобов'язання, грн.	3267	6533	9 800	3266	3267

Виходячи з таблиці 2.1 та рисунку 2.4 дохідність підприємства, за роки повномасштабної війни, значно зменшилася, якщо порівнювати з попередніми роками. Компанії стикаються з низкою проблем, зокрема туристичні.

В довоєнний період туристичними послугами користувалися більше людей та було більше можливостей організувати недорогий, але якісний відпочинок. ТОВ «Академія активного відпочинку» організовувала екстремальні тури закордон не лише для звичайних туристів-екстремалів, а й в корпоративних цілях, для різноманітних українських компаній. На разі українські підприємці обирають для своїх бізнесів інші варіанти відпочинку або взагалі не хочуть організувати для своїх працівників корпоративний час проведення. Це відбувається через недостатню кількість знань про екстремальний туризм в Україні або вони вважають, що в умовах нинішнього стану, відпочинок «не на часі». Ми не вказуємо, що абсолютно всі бізнеси відмовилися проводити цікавий team building, але їх частка зменшилася на українському ринку. Теж саме стосується молоді, звичайних туристів-екстремалів тощо.

Однак, ТОВ «Академія активного відпочинку» намагається розвиватися, працювати та просувати свої ідеї. Компанія приймає участь у різноманітних тендерах для покращення нинішнього стану [29]. Цей рід діяльності є вдалим рішенням, за останній час ТОВ «Академія активного відпочинку» виграла 9 тендерів, а саме:

– Послуги з організації спортивного заходу на суму 33 тисячі гривень для Департаменту соціальної та молодіжної політики обласної державної адміністрації 11.11.2024.

– Послуги з організації спортивного заходу на суму 42 тисячі гривень для Департаменту соціальної та молодіжної політики обласної державної адміністрації 14.08.2024.

– Оренда туристичного спорядження на суму 48 тисяч гривень для Департаменту маркетингу міста та туризму Вінницької міської ради 29.07.2024.

– Послуги з організації спортивних змагань в рамках інформаційно-просвітницького квесту «Ментальне здоров'я молоді – відновлення починається з тебе», що реалізується в рамках Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» на суму 6 тисяч гривень для Департаменту соціальної та молодіжної політики обласної державної адміністрації 16.04.2024.

– Послуги з організації спортивного заходу національно-патріотичного спрямування. Фестиваль «Історія української звитяги» на суму 12 тисяч 600 гривень для Департаменту соціальної та молодіжної політики обласної державної адміністрації 30.08.2023.

– Організація заходу «Національно – патріотичний фестиваль «Нескорені»» для надання підтримки внутрішньо переміщеній молоді, формування у молоді, в тому числі, внутрішньо переміщеної, національно – патріотичної свідомості на суму 61 тисяча 400 гривень для Департаменту соціальної та молодіжної політики обласної державної адміністрації 08.11.2022.

– Організація спортивного заходу «Сплав по річці Південний Буг «Let`s go raft»» для надання підтримки внутрішньо переміщеній молоді на суму 49 тисяч гривень для Департаменту соціальної та молодіжної політики обласної державної адміністрації 03.10.2022.

– Оренда обладнання на суму 51 тисяча 986 гривень для Департаменту соціальної та молодіжної політики обласної державної адміністрації 23.07.2019.

– Оренда спортивного обладнання та інвентарю (палатки, шатри, столи та лавки) до загальноміського заходу на суму 5 тисяч гривень для Комітету по фізичній культурі і спорту 05.07.2018.

За останні роки, особливо у 2024 році компанія виграла низку тендерів. Така діяльність позитивно впливає на розвиток підприємства, на його просування, впізнаваність і звісно на фінансово-економічну складову. До того ж, для ТОВ «Академія активного відпочинку» є перевагою те, що вони виграють тендери від Департаменту соціальної та молодіжної політики обласної державної адміністрації та комітету по фізичній культурі і спорту, не відходять від своїх моральних переконань, від своїх першочергових ідей та беруть активну участь не лише у розвитку міста, а й нації.

Для покращення роботи та виявлення переваг для подальшого розвитку підприємства ТОВ «Академія активного відпочинку» розглянемо таблицю 2.2 нижче. SWOT-аналіз є чудовим інструментом стратегічного планування, який

допомагає виявити сильні та слабкі сторони підприємства, а також можливості та загрози, з якими воно стикається.

Таблиця 2.2 – SWOT-аналіз підприємства ТОВ «Академія активного відпочинку»

Сильні сторони	Можливості
Природні ресурси регіону. Досвід у сфері екстремального туризму. Різноманітність послуг. Позитивна репутація. Близькість до туристичних потоків.	Зростання попиту на екстремальний туризм. Розширення спектра послуг. Співпраця з партнерами. Підтримка з боку держави та грантових програм. Популяризація регіону. Цифровий маркетинг.
Слабкі сторони	Загрози
Недостатня інфраструктура. Сезонність діяльності. Обмежені фінансові ресурси. Слабкий маркетинг. Залежність від природних умов.	Війна. Конкуренція. Економічні ризики. Екологічні проблеми. Залежність від зовнішніх умов.

SWOT-аналіз показує, що ТОВ «Академія активного відпочинку» має значний потенціал для розвитку екстремального туризму у Вінницькій області. Основними перевагами є природні ресурси, позитивний імідж та різноманітність послуг. Проте реалізація цього потенціалу потребує вирішення низки проблем, зокрема вдосконалення інфраструктури, активізації маркетингової діяльності та залучення інвестицій. Використання можливостей, таких як зростання попиту на екстремальний туризм, підтримка з боку держави та співпраця з партнерами, може допомогти компанії зміцнити свої позиції на ринку. Водночас важливо враховувати загрози, пов'язані з економічними викликами, конкуренцією та екологічними проблемами, щоб уникнути ризиків і забезпечити стабільний розвиток підприємства.

Отже, робимо висновки, що організаційна структура ТОВ «Академія активного відпочинку» є комплексною, що дозволяє ефективно організовувати екстремальні тури, забезпечувати безпеку клієнтів і надавати якісний сервіс.

Ключовим фактором успіху є тісна взаємодія між відділами, високий рівень професійності персоналу та постійне вдосконалення процесів управління. Економічно-фінансова складова підприємства забезпечує стабільну діяльність

компанії та її здатність реалізовувати коротко- та довгострокові цілі. Побудована з урахуванням специфіки екстремального туризму, що передбачає високу динаміку витрат, політичні проблеми і сезонний характер доходів.

Для підвищення фінансової стабільності підприємство повинно інвестувати у розвиток інфраструктури, маркетинг і розширення спектра послуг. Завдяки грамотному фінансовому управлінню компанія може стати лідером ринку екстремального туризму у Вінницькій області. Зважаючи на діяльність ТОВ «Академія активного відпочинку» їм довіряють та їх обирають. Це перспективне підприємство, яке показує чудовий приклад для молоді та підтримує розвиток спорту в Україні, але з фінансової точки зору, потрібно більше працювати над підвищенням прибутків.

2.2 Аналіз стану розвитку екстремального туризму в ТОВ «Академія активного відпочинку»

Екстремальний туризм є одним із найбільш динамічно розвиваючих напрямків у сфері активного відпочинку. Він включає активності, пов'язані з фізичними навантаженнями, подоланням природних перешкод та емоційними враженнями. У контексті діяльності ТОВ «Академія активного відпочинку» екстремальний туризм займає вагоме місце, оскільки компанія спеціалізується на організації заходів, які забезпечують адреналін і незабутні враження.

Підприємство активно працює на ринку екстремального туризму Вінницької області. Це саме та компанія, яка має надійну репутацію, тому туристи, компанії та влада довіряють їм.

ТОВ «Академія активного відпочинку» пропонує широкий спектр послуг для вибору та обрання найбільш підходящого варіанту людям. Основні напрямки діяльності підприємства представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Основні напрямки діяльності ТОВ «Академія активного відпочинку»

Вид діяльності	Назва послуги
Спортивні та екстремальні тури, а саме:	– прокат спеціального обладнання та надання супроводу; – консультації та практична підтримка туристів-екстремалів; – послуги з організації харчування в турах; – допомога з оформлення усіх документів, в тому числі страхування.
рафтинг-тури	організація, супровід та надання обладнання
лижні тури	організація та супровід
трекінг	організація та супровід
сплави	організація, супровід та надання обладнання
корпоративний відпочинок	послуги з організації свят та надання супроводу
екскурсії	організація
піші походи	організація, супровід та надання обладнання для
велосипедні походи	організація
спелеотуризм	організація

Розглянемо кожний напрямок діяльності компанії окремо. ТОВ «Академія активного відпочинку» пропонує насолодитися гірськими пейзажами та відчутти на собі невгамовну силу водної стихії Чорного Черемоша, Прута, Південного Бугу, а також рафтинг - центрів Польщі та Словаччини. Пропозиції компанії задовольняють запити найвибагливіших любителів рафтингу та сплавів гірськими річками. Вони пропонують різноманітні рафтинг-тури на:

- Південний Буг (Мігея);
- Південний Буг (Воробіївка - Сокілець);
- Чорний та Білий Черемош (Карпати);
- Центр рафтингу (Ліптовський Мікулаш, Словаччина);
- Центр рафтингу (Краків, Польща).

Замовивши рафтинг на Південному Бузі, любителі активного відпочинку отримають масу вражень, що контрастують один з одним. З одного боку, вони опиняться в самій безодні вируючої гірської води, що ні на хвилину не зупиняє рух. З іншого боку, їх оточуватиме природа, яка вражає величним спокоєм (на берегах річки розкинувся Національний парк «Бузький Гард»).

Не менш цікавим буде сплав (рафтинг) Південним Бугом на околицях села Соколець. Ви опинитеся в казково красивих місцях далеко від цивілізації, зможете насолодитися незайманою природою, побувати в маєтку графа Потоцького і оглянути старий млин, фамільний склеп, красивий парк і, звичайно, отримати порцію адреналіну, долаючи пороги річки. Також можна обрати й інші річки для сплаву, такі як Десна, Случ, Дністр та Тетерів. Якщо ви вже маєте досвід в екстремальному туризмі, в тому числі водних видів або вам просто дуже подобаються Карпати, підприємство пропонує вирушити на рафтинг по Черемошу – мекке для всіх любителів водного відпочинку в Україні, що несе свої води на великій швидкості протягом десятків кілометрів. Ви отримаєте масу емоцій, задоволення та дійсно активний відпочинок. У перервах між сплавами (рафтингом) є можливість долучитися до гуцульської культури, підприємство організує цікаві екскурсії, де буде змога дізнатися багато цікавих речей та культурно збагатитися. Крім того, вам будуть доступні активності у вигляді арбалетного тирю, ігрових командних конкурсів тощо.

Ексклюзивно для України ТОВ «Академія активного відпочинку» пропонує власні рафтинг тури до Польщі та Словаччини. Ви побачите гарні штучно створені канали для рафтингу і, звичайно, випробуєте всю їхню міць. Родзинкою турів є розміщення каналів. Усі вони розташовані у головних туристичних центрах своїх країн. Обравши такий варіант відпочинку у вас є змога поєднати кілька видів туризму та більше дізнатися про культуру іншої країни. Про такий тур можна сказати два в одному - адреналіновий рафтинг та так зване «дискавері» - оглядові екскурсії по Кракову та Липтовському Мікулашу, відвідування знаменитого Оравського замку та Льодової печери в Демонавській долині, відпочинок у термальних джерелах Бешонова та аквапарку "Татраланд". Цей вид відпочинку підходить абсолютно всім любителям екстриму. Рафтинг-тури можна обрати як на один, так і на кілька днів, від класичних сплавів до командних змагань. Такий підхід та впевненість компанії зумовлюється досконалими вивченнями та дослідженнями рафтингу не лише в Україні, а й закордоном.

Наступний напрямок діяльності підприємства відомий абсолютно кожній людині – це лижний відпочинок. Відпочинок на лижах в Україні стає з кожним роком дедалі популярнішим. Як правило, для того, щоб приємно та активно провести дозвілля у зимову пору року любителі лиж вирушають до Карпат, однак якщо у вас немає можливості провести кілька днів поспіль, компанія пропонує звернути увагу на одноденні лижні тури. Такий варіант відпочинку буде коштувати недорого, але в туристів буде змога перезавантажитися від буденності. Ви зможете відвідати гарні гірські місця, насолодитися чудовою природою, подихати свіжим повітрям та чудово провести час у приємній компанії. ТОВ «Академія активного відпочинку» обов'язково надає консультаційну та практичну підтримку лижникам-початківцям, послуги з організації харчування у поході, супровід групи досвідченими інструкторами тощо. Ви не просто чудово проведете час і отримаєте порцію адреналіну від лижної подорожі, але й почуватиметеся в абсолютній безпеці.

Ще одним напрямком є трекінг. Трекінг – це піші походи, зазвичай кількадевні, по важкодоступній місцевості, зазвичай гірській. Даний вид туризму потребує специфічних навичок, хорошої фізичної форми, вміння орієнтуватись на місцевості, знати правила безпеки, мати знання стосовно проживання в екстремальних умовах та надання домедичної допомоги [16]. Однак, з ТОВ «Академія активного відпочинку» в піший похід можна піти абсолютно кожному туристу різної вікової категорії та без особливих знань чи навичок. Вони організують походи до Карпат та інших місць України. Перевагами трекінгу є його оздоровчий ефект – прогулянки на свіжому повітрі позитивно впливають на стан серцево-судинної та дихальної систем організму, сприяють зміцненню опорно-рухового апарату; доступна вартість - вирушивши в такий похід, ви заощадите на платі за номер готелю та обіди в ресторанах, оскільки цей вид активного відпочинку передбачає ночівлю в наметах та приготування їжі в похідних умовах. Крім того, ви зможете повною мірою насолодитися мальовничими краєвидами, побувати в цікавих місцях та побачити незвичайні природні та рукотворні об'єкти.

Найпопулярніші варіанти, які пропонує підприємство, є походи по Боржавському хребту та хребту Горгани, а також сходження на гору Говерла, Піп-Іван та інше.

Наступний напрямок діяльності компанії це спелеотуризм. Спелеопоходи – один із найбільш екстремальних видів активного відпочинку. Як правило, простих маршрутів у печерах просто не буває, тому туристам необхідно мати при собі відповідне спорядження та бути одягненим так, щоб не обмежувати рухів. З основних особливостей печер слід зазначити:

- відсутність джерела світла - у похід необхідно взяти достатню кількість освітлювальних приладів (ліхтарів) та джерел живлення;

- висока вологість - у печерах вона може досягати 100%, тому людям, які страждають на захворювання дихальної системи, від тривалого перебування в спелеопоході варто відмовитися;

- низька температура повітря – у печері завжди прохолодніше, тому у кожного учасника групи мають бути теплі, але легкі та зручні речі.

До цих особливостей печер туристи швидко звикають. Невеликі незручності, які ви відчуваєте спочатку, повністю окуповуються, коли спелеопоходи відкривають для вас неозорі горизонти підземного царства. Найпопулярніші печери для спелеопоходів, куди підприємство організовує тури, знаходяться в селі Королівка та таких містах як Тернопіль і Кам'янець-Подільський.

Ще одним напрямком діяльності ТОВ «Академія активного відпочинку» є цікаві екскурсії та тури на вихідні. Перераховувати найпопулярніші тури немає сенсу в цьому випадку, тому що компанія може організувати тур індивідуально під різноманітні запити. У вас є змога обрати будь-який варіант, в тому числі й вело прогулянки з історичною програмою.

Не можу не згадати про організацію корпоративного відпочинку. Компанія може організувати для вас різного типу заходи, такі як: активний корпоративний відпочинок, team building, виїзд на пікнік, тематичну вечірку та навіть зустріч Нового року. Різноманіття варіантів дійсно вражає. До кожної програми діє особливий підхід, тому ви можете просто описати бажане, а ТОВ «Академія активного відпочинку» організує це для вас. З найпопулярніших варіантів

представлено: корпоративні змагання з рафтингу, мотузкові курси, виїзні тренінги на природі, корпоративні пікніки, гірськолижні корпоративи тощо. Спробували вже на собі такий відпочинок і надалі співпрацюють з підприємством такі компанії як: «Наш край», «Агро союз», «Райффайзен банк», «Укравтозапчастина», страхова компанія «Країна», «Корса», «Roshen», «Apple consulting», «Toyota», «Carlsberg Ukraine», «Leroy Merlin», «Отрбанк», «GlobalLogic», «ОККО» та ще багато-багато інших [1].

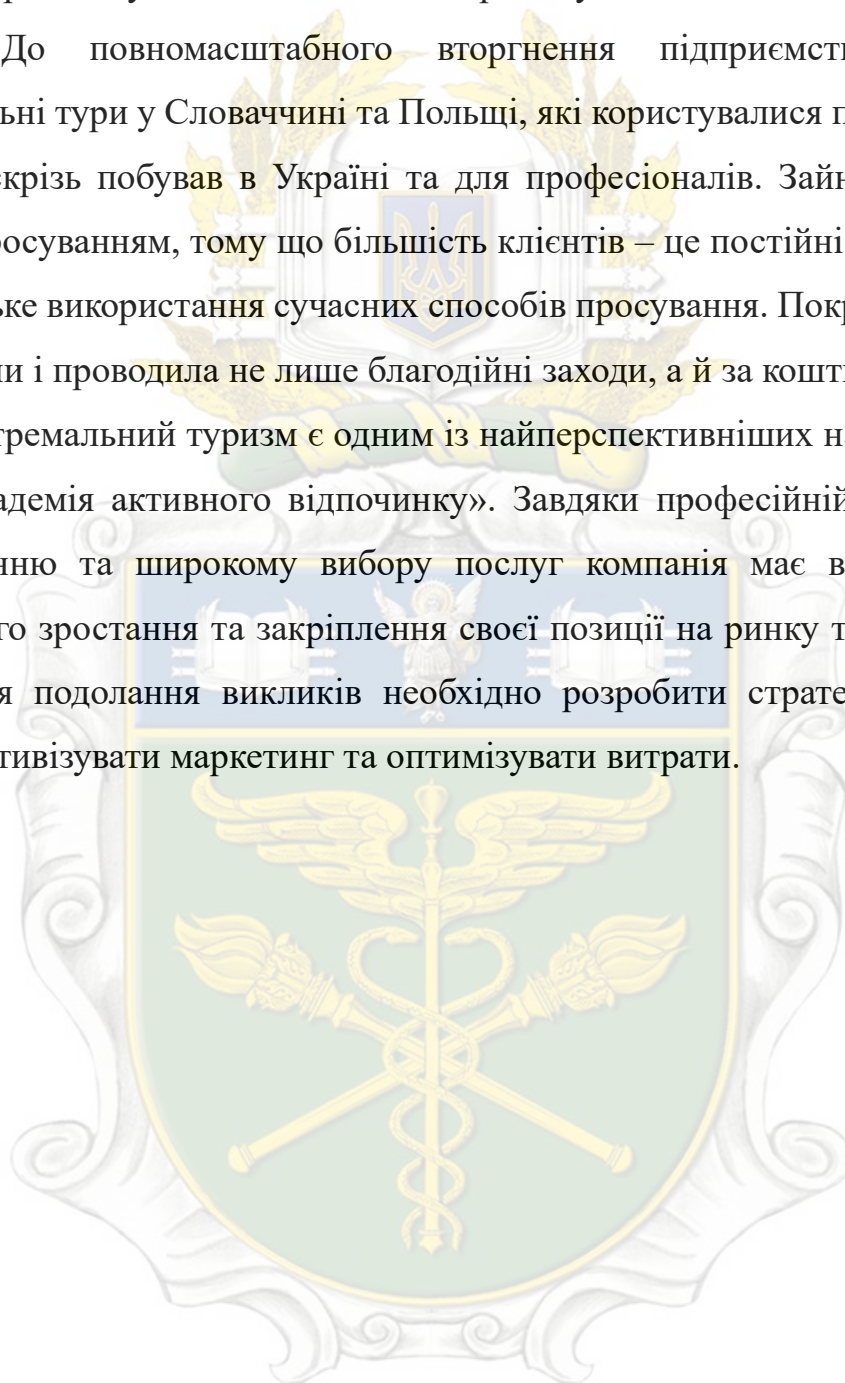
Компанія має необхідну матеріально-технічну базу для забезпечення безпечного та якісного проведення екстремальних турів. Спорядження все сучасне та якісне, технічне обладнання постійно присутнє, професійна екіпіровка не заношена і в гарному стані [Додаток В]. За безпеку можна не переживати, тому багато українських, і не тільки, компаній довіряють свій відпочинок саме «Академії активного відпочинку». Все ж, основними клієнтами є люди віком 20–45 років, які ведуть активний спосіб життя та прагнуть нових вражень. Не можна не радіти, що популярність екстремального туризму зростає серед корпоративних клієнтів, які організовують заходи для згуртування команди, серед молодіжних груп, які шукають пригод та серед звичайних туристів, які відкривають для себе «адреналіновий» туризм. Загалом, ТОВ «Академія активного відпочинку» дуже клієнтоорієнтована та старається запропонувати варіант, який точно сподобається замовникам. Найголовнішими конкурентами компанії є тур-клуб «Шалені бджоли» та ГО «ЕкстрімLife», які популярні та мають досить велику базу клієнтів. Вони вдало ведуть свої соціальні мережі та мають гарні веб-сайти. Однак, головною перевагою ТОВ «Академія активного відпочинку» є громадська позиція та ідеологія компанії, яка підтримує та розвиває спортивний, екстремальний туризм у Вінницькій області. Через довіру до цього підприємства безліч популярних українських компаній довіряють лише їм.

Отже, можемо зробити висновки, що компанія підкупує своїми сильними сторонами, вони проявляються у високому рівні професіоналізму, широкому виборі екстремальних послуг та персоналізації турів під клієнта. Все ж, завжди є над чим працювати. Найголовніші виклики для компанії – це конкуренція на ринку,

сезонність попиту та високі витрати на оновлення спорядження. Основний дохід йде влітку, тому що найпопулярніші види екстремального туризму пов'язані з водою.

Для розвитку цієї компанії я б запропонувала поновити організацію турів за кордон. До повномасштабного вторгнення підприємство організували екстремальні тури у Словаччині та Польщі, які користувалися попитом, особливо в тих, хто скрізь побував в Україні та для професіоналів. Зайнялася активізацією онлайн-просуванням, тому що більшість клієнтів – це постійні, а нових дуже мало через низьке використання сучасних способів просування. Покращила співпрацю з партнерами і проводила не лише благодійні заходи, а й за кошти.

Екстремальний туризм є одним із найперспективніших напрямків діяльності ТОВ «Академія активного відпочинку». Завдяки професійній команді, якісному спорядженню та широкому вибору послуг компанія має всі передумови для подальшого зростання та закріплення своєї позиції на ринку туристичних послуг. Однак для подолання викликів необхідно розробити стратегію диверсифікації послуг, активізувати маркетинг та оптимізувати витрати.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «АКАДЕМІЯ АКТИВНОГО ВІДПОЧИНКУ»

3.1 Проблеми розвитку екстремального туризму у Вінницькій області

Екстремальний туризм є перспективним напрямком розвитку туристичної галузі в Україні. Вінницька область має унікальні природні й культурні ресурси, які можуть слугувати основою для цього виду туризму. Однак, реалізація цього потенціалу стикається з низкою проблем, які потребують аналізу та вирішення. Розглянемо основні проблеми розвитку екстремального туризму у Вінницькій області та шляхи їх подолання.

Провівши аналіз умов розвитку, ми розуміємо з чим потрібно працювати та на що звернути увагу. Звісно, Вінниччина не є критичним регіоном і тут можливий чудовий розвиток екстремального туризму, якщо правильно зайнятися розвитком. Насамперед розберемося з інфраструктурною складовою, так як одною з основних перешкод може стати недостатня інфраструктура. У місті Вінниця протяжність доріг становить 356 кілометрів, є автомобільні та пішохідні мости. Все виконано зручно та доступно, дорога хороша, гарні розв'язки та регулярний транспорт. Однак, для екстремального туризму цього недостатньо, тому що більшість цікавих точок для цього виду туризму знаходяться за межами міста. У межах області ситуація з дорогами гірша. Якщо від'їхати від міста приблизно на 50-100 кілометрів, то одразу відчувається різниця, не кажучи вже за маршрути до різноманітних кар'єрів чи озер. До прикладу, їдучи до Писарівки, яка знаходиться на відстані 10-15 кілометрів від Вінниці, ви будете насолоджуватися новенькою трасою, але заїжджаючи в саме селище, вас одразу будуть зустрічати ями та погана дорога. Якщо захочете відвідати кемпінг біля Писарівського озера вам доведеться

їхати ґрунтованою дорогою з сумішшю розбитого асфальту. Такий варіант підходить лише тим у кого є позашляховик або висока машина, для низьких автівок такий відпочинок може закінчитися заміною бампера та великою купою стресу. Така ситуація з дорогою зустрічається майже на всіх під'їздах до місць екстремального туризму. Деякі природні об'єкти області, які могли б стати центрами «адреналінового» туризму залишаються важкодоступними через поганий стан доріг або повну їх відсутність. Навіть маючи гарну автівку ви можете зіткнутися з наступною проблемою у доїзді до бажаного місця відпочинку. Це проблема відсутності належним чином облаштованих маршрутів. Популярні локації для екстремального туризму просто не мають офіційно визначених маршрутів із належними позначеннями, інструкціями та зонами для зупинок. Звісно, для вінничан це не є величезною проблемою, але для гостей області, які можуть їхати на відпочинок з будь-якого куточку України, це буде неприємним моментом. Наприклад, урвище в околицях села Печера Тульчинського району та скелі біля села Буша Ямпільського району. Відвідуючи ці місця можна вдало поєднати кілька видів туризму, відчути не лише прилив адреналіну від активного відпочинку, а й духовно та культурно збагатитися відвідавши Давньослов'янський печерний храм, Бушанське скельне святилище, Палац Потоцьких та інше. Також не можемо не згадати про Вінницькі Мальдіви – Черепашинський кар'єр, який утворився на місці глиняного кар'єру. Найкраще сюди їхати за точними координатами, але обов'язково брати з собою воду та продукти, тому що навколо озера повністю відсутня будь-яка інфраструктура [26]. Прикладів можна наводити безліч, навіть, щоб доїхати до порогів Південного Бугу та спробувати якийсь водний екстрим, належних позначень ви знайти не зможете. Маючи такий ресурс як річище Південний Буг, де організують різні сплави, рафтинг та інше, організувати та розвинути правильно інфраструктуру це необхідність. На території області є чудові бази відпочинку, однак вони не придатні для екстрім-туризму і їх дуже бракує, також помітна нестача кемпінгів і пунктів прокату спеціального спорядження для різноманітних видів екстремального туризму, таких як: рафтинг, скелелазіння тощо. На даний момент працюючим пунктом прокату спеціального спорядження є

компанія «Академія активного відпочинку», яка співпрацює з «River Club Vin», тому туристам доводиться використовувати власне обладнання або шукати його в інших регіонах [28].

Наступна проблема – це проблема безпеки. Екстремальний туризм завжди пов'язаний із підвищеним рівнем ризику, що вимагає високих стандартів безпеки. Насправді у Вінницькій області бракує кваліфікованих інструкторів і гідів, які мають необхідний досвід для супроводу туристів у екстремальних умовах. Нестача таких людей зумовлена тим, що питання екстремального туризму не досліджується належним чином. Через те, що влада та суміжні інстанції не звертає достатньої уваги на розвиток даної сфери, не надає потрібної підтримки, то зростання не відбувається. Інструктори, які працюють у сфері «адреналінового» туризму намагаються надавати свої послуги якісно, але вони всеодно не можуть гарантувати 100% безпеки. Не будемо виключати той факт, що є недобросовісні гідів та інструктори, які просто заробляють гроші, вони не відповідають за обладнання, можуть не проводити або погано проводити інструктажі з техніки безпеки чи не розказувати якісь факти, які можуть виникнути під час екстремальних розваг. Туристу потрібно самостійно вивчати місце, читати відгуки та бути впевненому в своїх діях, тому що розраховувати на інструкторів не досить безпечно. На жаль, перевірка людей, які працюють в сфері екстремального туризму проводиться рідко або не належним чином. Звісно, це може призводити до небезпечних ситуацій і загрози вашому життю. З цієї проблеми одразу виникає наступна. Віддаленість від медичних закладів і відсутність мобільних медичних пунктів у місцях проведення екстремальних заходів становить серйозну загрозу для туристів. Через медичну реформу про оптимізацію та закриття лікарень, де обслуговується мала кількість пацієнтів, по всій Україні стало менше медичних закладів [Додаток Г]. Влада вважає, що лікарень занадто багато на ту кількість населення, яка зараз перебуває в Україні. Саме тому медзаклади, які працювали в маленьких селах чи їх відвідувала мала кількість пацієнтів, були ліквідовані або об'єднані з більш популярним медичним закладом. В першу чергу ця реформа впливає на мешканців селищ, які не мають змоги чи коштів їхати в найближчу лікарню в районному центрі.

Працюючий медичний заклад може знаходитися мінімум за 30-50 кілометрів від села. Ця проблема стосується і туристів, особливо тих, хто полюбає екстремальний туризм. При важкому травмуванні екстремали можуть просто не доїхати до найближчого медичного пункту і загинути. Зазвичай найбільш екстремальні розваги можна знайти саме в якихось малих селах або досить далеко від цивілізації, тому ця проблема є критичною [27]. Ще одна, не менш важлива, проблема це низький рівень інформаційної підтримки. Туристи часто не отримують достатньої інформації про потенційні ризики, правила поведінки та необхідне спорядження, їм немає до кого звернутися за допомогою і в інтернеті потрібної інформації про те чи інше місце, спорядження тощо може не бути. Мала кількість інформаційних табличок або ж повна їх відсутність на місцях, де присутня загроза життю чи приїздять туристи-екстремали.

Розглянемо ще одну, більш глобальну проблему це – екологічні проблеми. Розвиток екстремального туризму може створювати додаткове навантаження на екосистеми, особливо за відсутності належного регулювання. Туристи можуть не помічати за собою наскільки вони шкодять природі. Забруднення природних територій, руйнування екосистеми, недостатнє природоохоронне регулювання призводить до жахливих наслідків. Вже відомо, що екстремальний туризм напряму пов'язаний з природою. Для нього використовують різноманітні кар'єри, річки, скелі тощо. Збільшення кількості туристів без належної інфраструктури призводить до забруднення річок, лісів і скельних масивів. Відсутність сміттєвих контейнерів, туалетів чи зон для багаття в майбутньому призведе до знищення місця для «адреналінового» туризму чи взагалі природного заповідника. Неконтрольовані туристичні маршрути можуть призводити до пошкодження флори і фауни, особливо у віддалених природних зонах. Відсутність чітких правил і обмежень для туристів у заповідних зонах області може спричинити шкоду довкіллю. Ці екологічні проблеми впливають з попередніх, які ми вже охарактеризували. Не достатня обізнаність туристів, погана інфраструктура та байдужість людей. Відповідальні активісти намагаються зберегти якомога більше таких місць, до прикладу, Сабарів. Там вже багато років поставлені великі літери для приваблення уваги до цих

проблем, намагаються покращувати інфраструктуру. Цей напис можна подивитися на рисунку 3.1. Також на ньому можна спостерігати місце для скелелазіння та один із видів екстремальних розваг.

Рисунок 3.1 – Інформаційний показ для залучення людей до чистоти

Наступні проблеми можуть бути об'єднані в один блок, хоч вони й різні. Фінансові, організаційні проблеми та проблеми популяризації напряму пов'язані із владою. Розвиток екстремального туризму потребує значних фінансових вкладень у створення інфраструктури, підготовку кадрів і проведення маркетингових кампаній. На даний момент інвестори не виявляють достатньої зацікавленості через відсутність належної державної підтримки та ризику, влада не готова виділяти бюджетні кошти на розвиток. На рівні області та держави немає комплексних програм для стимулювання розвитку екстремального туризму. Відсутність фінансування та координації стримує реалізацію навіть перспективних проєктів. Активісти подають свої проєкти, але для них потрібні більші кошти, ніж може запропонувати влада. Вони намагаються підтримувати ініціативу людей і можуть виконати лише частково через нестачу грошей. З цього випливає, що комунікація

між місцевою владою, підприємцями та громадськими організаціями недостатня, що ускладнює впровадження ініціатив у сфері туризму. Це можна пояснити тим, що вони бояться вкладати кошти, невпевнені в проєктах тощо, тому що екстремальний туризм у Вінницькій області недостатньо популяризований. Туристи з інших регіонів і навіть місцеві жителі, не кажучи вже про іноземних туристів, часто не знають про можливості для активного відпочинку в області. Область потребує ефективної маркетингової стратегії для залучення туристів, включаючи використання соціальних мереж, створення туристичних сайтів та організацію заходів для популяризації регіону. На жаль, розвиток відбувається дуже повільно і навіть в інтернеті чи соціальних мережах досить важко знайти щось про екстремальний туризм на Вінниччині. Охарактеризувавши всі ці проблеми ми повертаємося до проблеми розвитку. Немає якісних досліджень – немає розвитку. Шкода, але цим не хочуть займатися та не надають потрібної уваги й розголосу. Наразі, через російсько-українську війну, існують обмежені можливості для виїзду громадян закордон, що стимулюють для розвитку туризму саме в Україні. Для екстремального туризму підходять не лише гірське середовище, а й у межах рівнинної частини, такі природні умови як у Вінницькій області тощо. Недостатня увага дослідників до цього питання зумовлена двома чинниками: недостатнє висвітлення географами й туризмознавцями можливостей розвитку екстрим-туризму в умовах рівнинної частини України та відсутністю географічних досліджень повсякденного життя людей протягом певного проміжку часу і необхідного простору. Ці дослідження необхідні для розвитку екстремального туризму, тому що саме цей вид туризму «вириває» людей з буденності та дає змогу відпочити. Прості люди чи туристи-екстремали можуть самостійно знаходити справжні скарби природи та поступово перетворювати їх на новий туристичний простір для відпочинку. Люди спілкуються між собою та розповідають про новинки і тим самим відкривають нове місце для екстремального туризму, де можна проводити різноманітні змагання, тренуватися та просто відпочивати від звичного життя. Яскравим прикладом цього став гранітний кар'єр в Сабарові, який спочатку був просто скелястим виробом природи, але згодом став справжньою знахідкою для

екстремалів [11]. Таких позитивних місць розвинути у Вінницькій області можна ще багато, один із прикладів описаний у додатку Д.

Отже, Вінниччина має великий потенціал для розвитку екстремального туризму, але його реалізація вимагає комплексного підходу до вирішення існуючих проблем. Злагоджена робота місцевої влади, бізнесу та громадськості, а також інвестиції в інфраструктуру та безпеку допоможуть зробити регіон привабливим для екстремальних туристів і сприятимуть економічному зростанню області.

3.2 Шляхи підвищення ефективності розвитку екстремального туризму у Вінницькій області на прикладі ТОВ «Академія активного відпочинку»

Вже відомий факт, що екстремальний туризм є однією з найбільш динамічною з галузей туризму в Україні. Він включає в себе різноманітні активності, що дають можливість випробувати себе в умовах природи, а також отримати неповторні враження. Важливість розвитку екстремального туризму для Вінницької області полягає не лише в економічному зростанні, але й у створенні нових робочих місць, розвитку інфраструктури та популяризації природних ресурсів регіону. Взагалі розвиток екстремального туризму досить суттєво впливає на різні сектори економіки такі як: транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання та є одним із перспективних напрямків структурної перебудови економіки. Стосовно природних ресурсів, то, на щастя, у Вінницькій області ці ресурси є, однак для вдалого розвитку екстремального туризму в цьому регіоні, їм потрібно приділити особливу увагу та сприяти їх покращенню.

Одним із прикладів успішного розвитку екстремального туризму у Вінницькій області є ТОВ «Академія активного відпочинку». Це підприємство спеціалізується на організації екстремальних заходів та активного відпочинку для різних категорій туристів. Як вже зазначалося вище в нашій роботі ТОВ «Академія

активного відпочинку» показує гарний приклад роботи, яка сприяє розвитку екстремального туризму у Вінницькій області. В певній мірі, дії компанії, зокрема директора Петренка Володимира Васильовича, спрямовані залучити якомога більше молоді до спорту та туризму. Всім відомо, що люди, які вважаються молоддю є дуже важливими для розвитку будь-чого. Вони мають нові креативні ідеї, сили та амбіції на те, щоб щось змінювати або покращувати. Ця ж ідея стосується і нашої тематики. Першочерговою потребою для розвитку екстремального туризму потрібні активісти, які будуть висвітлювати проблематику розвитку та пропонувати просувати ідеї для покращення займатися поширенням ідеї, що саме цей вид туризму важливий і цікавий для Вінниччини у перспективі, тому окрім ресурсів для вдалого розвитку екстрим-туризму на Вінниччині потрібне максимальне залучення людей. Однак для забезпечення сталого розвитку цієї галузі необхідно визначити основні шляхи підвищення ефективності розвитку екстремального туризму в області.

Вже не є таємницею, що екстремальний туризм набуває популярності в Україні, зокрема у Вінницькій області, завдяки унікальним природним ресурсам, що дозволяють організовувати різноманітні активні види відпочинку. Одним з підприємств, яке сприяє розвитку цього напрямку в регіоні, є ТОВ «Академія активного відпочинку». Для підвищення ефективності його діяльності необхідно врахувати кілька аспектів: вдосконалення інфраструктури, покращення безпеки, розвиток маркетингових стратегій та залучення нових категорій туристів. Для розвитку екстремального туризму важливими є такі фактори:

- Природні ресурси - доступність природних зон, водних об'єктів, гірських масивів, лісів.
- Інфраструктура - наявність комфортних туристичних баз, маршрутів, безпечних трас та об'єктів для відпочинку.
- Місцеві громади - залучення місцевого населення до надання послуг та організації туризму.
- Маркетинг і реклама - правильне позиціонування та просування екстремальних турів на ринку.

«Академія активного відпочинку» є одним із провідних представників екстремального туризму у Вінницькій області. Підприємство спеціалізується на організації активних видів відпочинку для різних категорій туристів, пропонуючи різноманітні послуги на будь-який смак. Незалежно від статі, віку, статусу, професії тощо, компанія підбере для вас потрібний тур, який допоможе вам покращити своє фізичне та ментальне здоров'я. Хочеться виділити такі наступні сфери як:

- Сплави на рафтах та каное по річках Вінниччини.
- Організація походів, велотурів та пішохідних маршрутів.
- Навчання та підготовка до різноманітних видів активного відпочинку, таких як скелелазіння тощо.

Однією з переваг «Академії активного відпочинку» є комплексний підхід до організації туризму, що включає в себе не лише екстремальні активності, а й забезпечення комфортного перебування туристів на природі. Однак, незважаючи на позитивні моменти, підприємство стикається з певними проблемами, до прикладу: недостатня реклама та популяризація послуг, обмежена інфраструктура для довгострокового відпочинку і звісно потрібна додаткова підготовка інструкторів та гідів для забезпечення високого рівня безпеки.

Розглянемо основні шляхи, які можуть сприяти ефективному розвитку екстремального туризму на прикладі цього підприємства. Одним із основних шляхів підвищення ефективності розвитку екстремального туризму є розширення асортименту послуг та активностей. «Академія активного відпочинку» може запропонувати туристам нові варіанти активного відпочинку або значно покращити вже існуючі, що дозволить залучити ширшу аудиторію. Стосовно нових видів активностей, то можна додати нові екстремальні види спорту, які набирають популярності та для яких Вінниччина має ресурси, в першу чергу природні. Так як ТОВ «Академія активного відпочинку» має безліч варіантів відпочинку саме водних видів екстремального туризму, то можна додати парапланеризм. У Вінницькій області він ще не набрав обертів популярності, але ресурси має. Відомо, що у нашому регіоні вже існує флай-парк, про який, на жаль, майже ніхто не знає. Зважаючи на природну складову Вінниччини, не можна не сказати, про розвиток

мотоспортивних або позашляхових турів по складних маршрутах. Люди постійно шукають як перезавантажитися від буденності на вихідних і цей варіант 100% буде виграшним через те, що він не потребує великих коштів та часу. Наступним кроком може бути організація міжнародних екстремальних змагань, фестивалів або походів для любителів активного відпочинку для залучення туристів з інших країн. Це також дозволить підвищити імідж підприємства як важливого гравця на ринку екстремального туризму. Звісно, «Академія активного відпочинку» вже приймає участь в організації різноманітних змагань абощо, але це все відбувається лише на регіональному рівні.

Для того щоб зробити екстремальний туризм більш доступним та комфортним, необхідно інвестувати в інфраструктуру. Це стосується як розвитку об'єктів для відпочинку, так і покращення маршрутів та логістичних умов для туристів. Стосовно розвитку туристичних баз і об'єктів розміщення можна зазначити, що для організації довгострокових турів або вихідних можна побудувати кемпінги, бази відпочинку або гостьові будинки саме поблизу туристичних маршрутів. Звісно, що у Вінницькій області є чудові бази відпочинку тощо, але потрібно звернути увагу на будівництво або покращення існуючих об'єктів розміщення біля місць екстремального туризму. Не можна не згадати про модернізацію інфраструктури на маршрутах, тому що це є важливою складовою. Це включає створення зручних та безпечних трас для активного відпочинку, таких як веломаршрути, пішохідні маршрути, трас для рафтингу та інші. Важливо забезпечити доступність цих маршрутів, а також проводити регулярне їх обслуговування. Наступна важлива складова це інформаційна інфраструктура. Цій складовій не надають належної уваги та не завжди розуміють важливість, хоча варто. Розробка мобільних додатків, сайтів з детальними картами маршрутів, рекомендаціями щодо організації подорожей, списками необхідного спорядження допоможе туристам легко орієнтуватися та планувати свою подорож.

Далі розглянемо питання безпеки. Оскільки екстремальний туризм передбачає значний рівень ризику, забезпечення безпеки туристів є одним з ключових аспектів. Підвищення ефективності розвитку екстремального туризму

неможливе без створення умов для безпеки туристів та відповідного рівня підготовки інструкторів. Підприємства мають забезпечувати постійну кваліфікацію своїх інструкторів і гідів, проводити тренінги з надання першої допомоги, а також забезпечувати навчання з безпеки на маршрутах і при занятті екстремальними видами спорту. Також важливо, щоб туристи мали доступ до високоякісного спорядження для різних видів активностей (гідрокостюми для рафтингу, захисне спорядження для велотуризму тощо). Для цього необхідно забезпечити прокат сучасного обладнання та слідкувати за ним. Останнє, але не менш важливе це - планування та підготовка до надзвичайних ситуацій. Потрібне створення чітких планів дій у разі надзвичайних ситуацій (аварійні плани, евакуація туристів тощо) допоможе уникнути проблем під час екстремальних турів. ТОВ «Академія активного відпочинку» повинно співпрацювати з рятувальними службами для забезпечення оперативної допомоги у разі необхідності, зважаючи на те, що зазвичай, місця для екстремального туризму знаходяться в маленьких селах або далеко від цивілізації.

Наступним пунктом буде маркетинг. Успіх туристичного підприємства значною мірою залежить від ефективності його маркетингової стратегії. Для залучення більшої кількості туристів важливо активно просувати послуги через різні канали комунікації. В нас час, коли всі системи переходять в цифрові й більшість інформації ми дізнаємося через інтернет, дуже важливо вибудовувати правильну маркетингову стратегію. Навіть підприємці-початківці, яких ніхто не знає, але вони хочуть просунути свої послуги чи свій бізнес, використовують соціальні мережі для залучення людей. До прикладу, через таку соціальну мережу як Tik Tok можна показати свою справу та привабити клієнтів абсолютно безкоштовно, однак для позитивного результату потрібно випускати якісний контент, використовуючи якісь особливі фішки, щоб люди обирали саме вас. Відео чи фото можуть бути різних форматів. Першочергово потрібно визначитися з віковою категорією, з певним типом клієнтів, які вам потрібні. Туристичні підприємства можуть підкуповувати своєю рекламою, коли показують процеси, які відбуваються всередині, розповідями цікавих фактів на туристичну тематику чи

лайфхаками, показом гарної естетичної картинки або різними гумористичними відео.

Для ТОВ «Академія активного відпочинку» просування через соціальні мережі важливі та можуть привести багато нових поціновувачів екстремального чи спортивного туризму, адже показ щирих емоцій, які отримує людина під час екстремальних розваг дуже захоплює людей в мережі, вони бажають спробувати і для себе щось нове. На жаль, на даний момент компанія не просувається в інтернеті, а має лише сайт. Ми вважаємо, що просування екстремального туризму та різноманітних послуг найбільш ефективно відбудеться саме через мережу.

Для досягнення потрібного результату потрібно ставити перед собою певні завдання та розуміти шляхи їх розвитку або вирішення, то ж переглянути основні завдання для розвитку екстремального туризму можна в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Основні завдання розвитку сфери екстремального туризму на Вінниччині

Завдання	Заходи
Розвиток інфраструктури екстремального туризму	<ul style="list-style-type: none"> – встановлення туристично-інформаційних вказівників, знаків, стендів; – облаштування місць відпочинку туристів, об'єктів розміщення, оглядових майданчиків; – спорудження та облаштування зупинок туристичного автотранспорту, зон для кемпінгів, санітарних місць вздовж автомобільних доріг; – розвиток мережі туристично-інформаційних центрів; – знакування та маркування туристичних маршрутів (шляхів).
Збереження та управління природною та культурною спадщиною	<ul style="list-style-type: none"> – проведення консерваційних та реєстраційних робіт на об'єктах історико-культурної спадщини; – проведення навчальних заходів для суб'єктів туристичної діяльності; – реалізація транскордонних проєктів у сфері туризму.
Створення нових та підтримка існуючих туристичних продуктів та атракцій	<ul style="list-style-type: none"> – розвиток мережі туристичних маршрутів (шляхів), у тому числі доступних для людей з інвалідністю; – створення туристичних та екскурсійних продуктів і турів; – створення сучасних інтерактивних атракцій; – створення сприятливого середовища для діяльності суб'єктів туристичної діяльності.

Продовження таблиці 3.1

Маркетинг туристичного потенціалу екстремального туризму	<ul style="list-style-type: none"> – проведення в області фестивалів та інших промоційних заходів; – видання промоційної і сувенірної продукції; – просування туристичних локацій і продуктів у мережі Інтернет та соціальних медіа; – організація та проведення ознайомлювальних турів для представників туристичних фірм, засобів масової інформації з України і з-за кордону; – участь у всеукраїнських і міжнародних виставках, форумах, конференціях, тренінгах тощо; – реалізація спільних маркетингових ініціатив та проєктів з інститутами громадянського суспільства, профільними бізнес асоціаціями, ЗВО; – проведення маркетингових, аналітичних, соціологічних досліджень та опитувань в галузі туризму.
--	---

Розглянемо більш конкретні пропозиції з покращенням розвитку екстремального туризму для ТОВ «Академія активного відпочинку» та їх ефективність у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Пропозиції з покращенням розвитку екстремального туризму та їх ефективність для ТОВ «Академія активного відпочинку»

Пропозиція	Ефективність
Будівництво кемпінгів та баз відпочинку. Створити кемпінгові зони поблизу річки Південний Буг та скельних масивів села Буша. Облаштувати міні-будиночки з основними зручностями (електрика, санвузли, душові кабінки).	Збільшення тривалості перебування туристів у регіоні. Приваблення нової аудиторії, яка віддає перевагу комфорту. Підвищення доходів підприємства за рахунок здачі в оренду зон для наметів та будиночків.
Розширення прокатної бази. Закупити додаткове сучасне спорядження для рафтингу, скелелазіння, трекінгу, а також квадроцикли, оновити SUP-дошки та зорби.	Розширення спектра пропонованих послуг, що збільшить кількість клієнтів. Підвищення задоволеності клієнтів завдяки високій якості спорядження. Додатковий дохід від прокату нового обладнання.
Облаштування маршрутів. Створити офіційно затвержені маршрути для рафтингу, скелелазіння, трекінгу та інших активностей із встановленням інформаційних стендів, карт та позначень.	Забезпечення зручності для туристів та підвищення їхньої безпеки. Зменшення екологічного впливу через правильне направлення туристичних потоків. Підвищення репутації підприємства як організатора професійних турів.

Продовження таблиці 3.2

Запровадження зимових програм. Організувати зимові активності, такі як катання на сноубордах, трекінг по засніжених маршрутах, катання на санях та зимовий кемпінг.	Продовження туристичного сезону на зимові місяці. Залучення нової категорії туристів, зацікавлених у зимовому відпочинку. Додатковий дохід підприємства у «низький» сезон.
Освітні програми. Організувати курси з основ альпінізму, рафтингу, технік виживання, а також навчання на інструкторів із сертифікацією.	Створення нового напрямку діяльності та залучення додаткових клієнтів. Підвищення професійності персоналу через навчання. Формування довгострокової клієнтської бази через залучення туристів, які прагнуть вдосконалювати свої навички.
Закупівля нового спорядження. Інвестувати в сучасне обладнання для безпеки: шоломи, захисні жилети, карабіни, мотузки, аптечки першої допомоги.	Підвищення довіри клієнтів до підприємства. Зниження ризику інцидентів і створення безпечного середовища для туристів.
Активність у соціальних мережах. Створити професійні сторінки в Instagram, Facebook, TikTok, YouTube для просування послуг, публікації контенту про тури та взаємодії з клієнтами.	Залучення молодшої аудиторії, яка активно використовує соціальні мережі. Покращення впізнаваності бренду та збільшення попиту на послуги.
Розробка сучасного веб-сайту. Створити інтерактивний сайт із функціями онлайн-бронювання, інтерактивними маршрутами, блогами та відгуками клієнтів.	Збільшення кількості клієнтів завдяки зручності онлайн-бронювання. Підвищення поінформованості про послуги підприємства через SEO-оптимізацію сайту.
Залучення грантів. Подати заявки на грантові програми для розвитку туристичної інфраструктури, особливо на екологічні ініціативи.	Отримання фінансування для впровадження довгострокових проєктів. Зниження витрат підприємства на інфраструктурні покращення.
Інвестиційні партнери. Шукати партнерів серед приватних інвесторів для спільного розвитку кемпінгів, баз відпочинку або прокатних пунктів.	Залучення фінансів для масштабних проєктів. Збільшення ресурсів підприємства для розширення діяльності.
Додаткові джерела доходу. Впровадити продаж сувенірів, брендovanого спорядження, туристичних аксесуарів та клубних карт.	Підвищення доходів підприємства без значних інвестицій. Зміцнення зв'язку з клієнтами через додаткову взаємодію.

Розглянувши таблицю 3.2 можемо зробити висновки, що реалізація запропонованих заходів дозволить ТОВ «Академія активного відпочинку» збільшити кількість клієнтів на 30–40% завдяки розширенню спектра послуг і підвищенню їхньої якості, підвищити дохідність за рахунок створення нових джерел доходу (зимові активності, прокат сучасного спорядження, продаж сувенірів), зміцнити репутацію підприємства як лідера екстремального туризму у

Вінницькій області, забезпечити сталий розвиток, мінімізуючи вплив сезонності на діяльність, вийти на нові ринки, залучивши туристів з інших регіонів України та за кордону. Таким чином, запропоновані заходи сприятимуть довгостроковому успіху та конкурентоспроможності підприємства на туристичному ринку, однак хотілось би виділити, що першочергово потрібно приділити увагу розвитку соціальних мереж та веб-сайту компанії для залучення нових клієнтів. Це допоможе мати змогу конкурувати з існуючими чи новими компаніями, які активно щороку розвиваються у цій сфері. На жаль, ТОВ «Академія активного відпочинку» ще досі має сайт російською мовою та немає кваліфікованого маркетолога. Це можна спостерігати на рисунку 3.2. Ми вважаємо, що це є великою проблемою, яка стає на шляху до розвитку підприємства. Для порівняння представимо сучасні веб-сайти конкурентів «Шалені бджоли» (рис. 3.3) та «ЕкстримLife» (рис. 3.4), які мають сучасні сайти та активно розвиваються в соціальних мережах, тим самим постійно мають нових клієнтів та збільшують свою клієнтську базу.

Рисунок 3.2 – Веб-сайт ТОВ «Академія активного відпочинку»

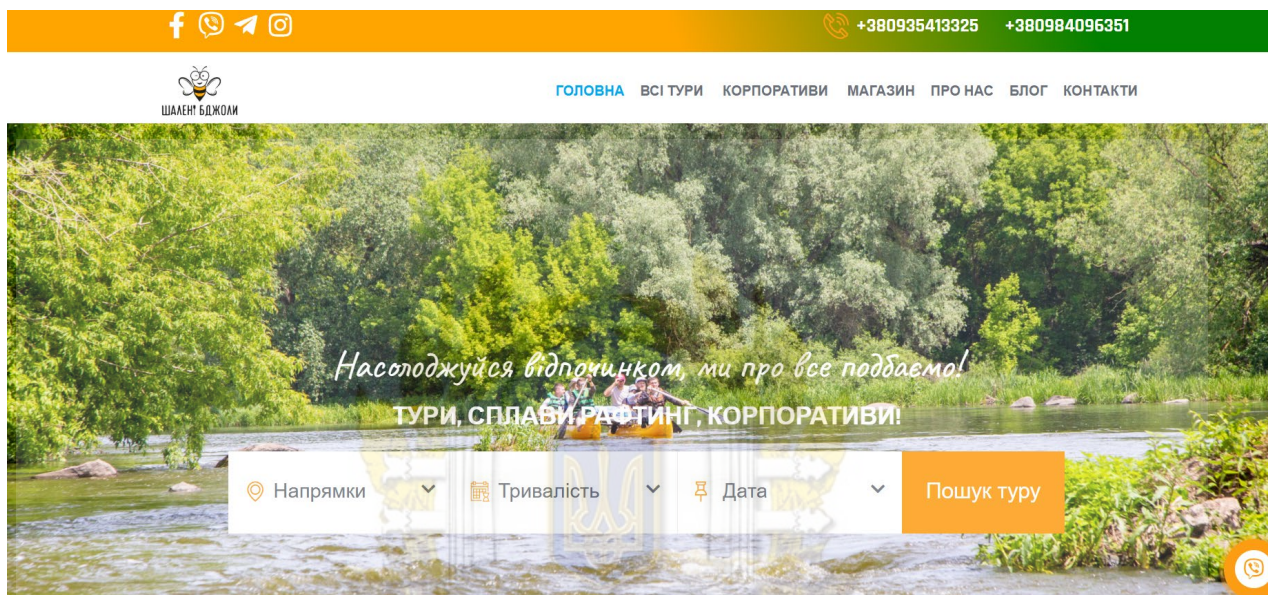

Рисунок 3.3 – Веб-сайт тур-клубу «Шалені бджоли»

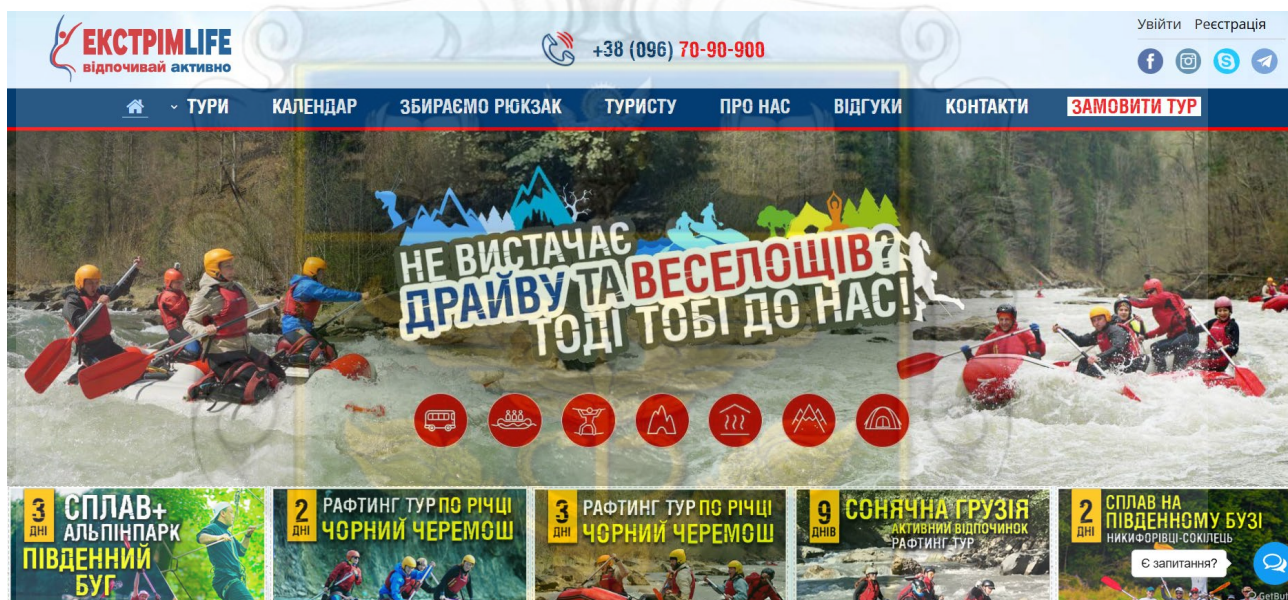

Рисунок 3.4 – Веб-сайт ГО «ЕкстримLife»

Отже, можемо зробити висновки, що підвищення ефективності розвитку екстремального туризму у Вінницькій області можливе через комплексний підхід, що включає розширення спектру послуг, розвиток інфраструктури, підвищення кваліфікації персоналу та посилення безпеки.

Окрім того, важливо розробити ефективну маркетингову стратегію та розвивати партнерські відносини з місцевими громадами та органами влади для створення сприятливих умов для розвитку туризму.

Подальший розвиток екстремального туризму в регіоні може стати не лише важливим економічним фактором, але й сприяти популяризації природних ресурсів Вінниччини, покращенню іміджу області як туристичного напрямку в Україні.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Екстремальний туризм безперечно перспективний вид туризму, який щороку лише буде набирати популярність серед туристів, особливо серед молоді. Стає все більше людей, які бажають отримати незабутні враження, відпочити від буденності та отримати, так званій, ковток свіжого повітря. Даний вид туризм багатий своїми різновидами, які щодня лише поповнюють ряди. Він надзвичайно захоплюючий, але в той час і небезпечний вид відпочинку, який вимагає від туристів особливих фізичних і психічних якостей, спеціальної підготовки та знань. Характеризується надзвичайними та незвичними, граничними подорожами із певним ризиком. Він дозволяє людям випробувати свої можливості, оновитися, відпочити від буденності та отримати унікальні враження. Для безпечної участі в даному виді туризму важливо дотримуватися правил безпеки, проходити відповідну підготовку та діяти в межах своїх можливостей.

Різноманітні туристичні місця додають до свого арсеналу екстремальні розваги, які не можуть не приваблювати нових туристів. «Адреналіновий» туризм розвивається в Україні досить активно, однак не у всіх регіонах країни розуміють важливість цього розвитку. На жаль, у рівнинній частині України даний вид туризм розвивається досить повільно, тому що йому не приділяють достатньо уваги. Вінницька область не виняток.

Вінниччина має абсолютно всі ресурси для того, щоб конкурувати з іншими областями та приймати у себе туристів не лише з різних куточків України, а й із закордону. Маючи чудові природні, культурно-історичні й поступово розвиваючі інфраструктурні умови, про Вінницьку область не чути на ринку екстремального туризму.

Проаналізувавши дані умови можна сказати, що злагоджена робота місцевої влади, бізнесу та громадськості, а також інвестиції в інфраструктуру та безпеку допоможуть зробити регіон привабливим для екстремальних туристів і сприятимуть економічному зростанню області. Маючи ці складові можна зробити

регіон привабливим для туристів не лише з України, а й з-за кордону. Розвиток екстремального туризму потребує ретельного планування та врахування екологічних аспектів для збереження природних ресурсів регіону. Тема умов і ресурсів Вінниччини для раціонального, науково обґрунтованого і стабільного розвитку екстремального туризму потребує подальших детальних досліджень. Як вже зазначено вище, важливо звернути увагу на покращення інфраструктурних умов в осередках екстрім-туризму, особливо це стосується спеціальних баз для туристів-екстремалів.

Також, не менш важливо, звернути увагу на посилення безпеки у регіоні та вирішити проблему з пунктами надання медичних послуг, покращити надання інформації, підвищити кваліфікацію персоналу, який напряму працює в сфері екстремального туризму. Окрім того, важливо розробити ефективну маркетингову стратегію та розвивати партнерські відносини з місцевими громадами та органами влади для створення сприятливих умов для розвитку туризму.

Отже, ми можемо зробити висновок, що Вінниччина має великий потенціал для розвитку екстремального туризму, але його реалізація вимагає комплексного підходу до вирішення існуючих проблем. Подальший розвиток екстремального туризму в регіоні може стати не лише важливим економічним фактором, але й сприяти популяризації природних ресурсів Вінниччини, покращенню іміджу області як туристичного напрямку в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Академія активного відпочинку». *Інтернет ресурс*. 2025. URL: <https://www.aav.com.ua/> (дата звернення 16.12.2024)
2. Артеменко Т. О., Животенко В. О. Розвиток екстремального туризму в Україні: стан та перспективи: кваліф. роб.: спец. 242 «Туризм», ОП «Туризм», ОС «магістр». Полтава: ПУЕТ. 2021. 110 с. URL: <https://surl.li/chlpcx> (дата звернення 28.11.2024)
3. Бабійчук Т. Особливості розвитку екстремального туризму у Вінницькій області. *Індустрія гостинності: стан, тенденції та тренди розвитку*: матеріали всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Вінниця, 17 жовт. 2024 р. Вінниця: ВТЕІ ДТЕУ, 2024. Ч. 2. С. 79-85.
4. Вінницька обласна асоціація органів місцевого самоврядування. URL: <http://sg.vn.ua/news/u-seli-na-vinnychchyni-vidkryly-flaj-park/> (дата звернення 08.12.2024)
5. Вінницька обласна федерація спортивного туризму. 2024. URL: <https://vofst.vn.ua/elementor-60/prezidiya/#> (дата звернення 11.12.2024)
6. Вінницька область. Вінниччина. Гідрографія. 2025. URL: <https://surl.li/vijwbw> (дата звернення 03.12.2024)
7. Денисик Г. І. Природнича географія Поділля. Вінниця: ЕкоБізнесЦентр, 2011. 184 с. URL: <https://surl.li/frgccz> (дата звернення 01.12.2024)
8. Державний історико-культурний заповідник «Буша». URL: <https://busha.com.ua/> (дата звернення 06.12.2024)
9. Інформація Вінницького обласного центру туризму, спорту, краєзнавства та екскурсій. URL: <https://new.vintravel.vn.ua/zmahannia> (дата звернення 07.12.2024)
10. Кізюн А. Г. Екстремальний туризм в антропогенних ландшафтах Вінниччини. *Довготермінові спостереження довкілля: досвід, проблеми, перспективи*: матеріали міжнар. наук. семінару, м. Львів, 10-12.05.2019 р. Львів-

Брюховичі. 2019. С. 137-138. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/Seminar_Zbirnyk_2019.pdf (дата звернення 04.12.2024)

11. Кізюн А. Г. Екстремальні види туризму у повсякденній діяльності місцевих громад. *Географія та туризм*. Київ: КНУ, 2022. № 67. С. 18-24. URL: http://www.geolgt.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=449&Itemid=38&lang=en (дата звернення 29.12.2024)

12. Кізюн А. Г. Натурально-антропогенні мікроосередки в екстремальному туризмі. *Мікроосередкові процеси в антропогенних ландшафтах*: матеріали наук.-практ. конф., м. Вінниця, 3-5 жовт. 2018 р. Вінниця, 2018. С. 23-25.

13. Кізюн А. Г. Природні умови розвитку екстремального туризму у межах Поділля. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія*. 2016. Вип. 28, № 3-4. С. 178–185.

14. Кізюн А. Г. Розвиток екстремального туризму в межах Подільських Товтр. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія*. Київ, 2020. Вип. 1/2 (76/77). С. 78-81 URL: <https://surl.li/suoqhu> (дата звернення 29.11.2024)

15. Кізюн А.Г. Розвиток екстремального туризму в межах Середнього Побужжя. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія*. Вінниця, 2019. Вип. 31, №3-4. С. 81-85. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/card.php?lang=uk&id=27297> (дата звернення 04.12.2024)

16. Колекція пригод. «Похід, хайкінг та трекінг: що це таке і в чому різниця?» 2024. URL: <https://surl.li/dygshj> (дата звернення 15.12.2024)

17. Кукуруза А., Даниленко В. В. Види та особливості екстремального туризму. *Управління розвитком соціально-економічних систем*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 21-22 берез. 2024 р. Харків, 2024. Ч.2. С.682-684. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kukuruza.htm (дата звернення 27.11.2024)

18. Машкова О. В., Богадьорова В. С. Види екстремального туризму. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки*. Херсон, 2014. Вип. 1, С. 89-94 URL: <https://surl.li/hpbiog> (дата звернення 30.11.2024)

19. Мироненко А. М. Екстремальний туризм. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір*: матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 14 трав. 2020 р. Запоріжжя, 2020. С.635-636. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/myronenko.htm (дата звернення 01.12.2024).

20. Моргунов С. Стратегія розвитку туризму міста Вінниці до 2030 року. *Вінницька міська рада*. Вінниця. 25.09.2020 р. С. 14-15. URL: <https://surl.li/fovuab> (дата звернення 05.12.2024)

21. Олійник А. Програма розвитку туризму у Вінницькій області на 2021 - 2027 роки. URL: <https://vinrada.gov.ua/upload/docs/5ba7343b8b9c2e43608fedfbd1a2265b.pdf> (дата звернення 06.01.2025)

22. Смаль І. В. Географія туризму та рекреація: Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2010. 208 с. URL: <https://surl.li/ujmxxs> (дата звернення 26.11.2024)

23. Черкіс Н. А. Вінницька область. Географічне положення. Адміністративно - територіальний устрій, історія формування і розвитку. *Інтернет ресурс*. URL: <https://vseosvita.ua/library/vinnytska-oblast-heohrafichne-polozhennia-administratyvno-terytorialnyi-ustrii-istoriia-formuvannia-i-rozvytku-693703.html> (дата звернення 02.12.2024)

24. Camping. Категорія «Вінницька». *Інтернет ресурс*. URL: <http://camping.in.ua/category/mistsya-vidpochynku/ukrayina/vinnytska/> (дата звернення 09.12.2024)

25. Clarity довідка. *Інтернет ресурс*. 2024. URL: <https://clarity-project.info/person/dec09a97fe210fdc558ae840dc15c3d0> (дата звернення 11.12.2024)

26. Dovkola.media. Вінниччина: палаці, парки та село Буша. *Інтернет ресурс*. 15.07.2020. URL: <https://dovkola.media/vinnychchyna-palatsy-parky-ta-selo-busha/> (дата звернення 26.12.2024)

27. Humanitarian Media Hub. Закриття лікарень: як оптимізація медзакладів вплине на пацієнтів? 10.09.2024. URL: <https://hnh.news/4170/zakryttya-likaren-yak-optymizacziya-medzakladiv-vplyne-na-pacziyentiv/> (дата звернення 28.12.2024)

28. Kamon. Інформаційний пошук. Пункт прокату спеціального спорядження для екстремального туризму. 2025. URL: <https://kamon.ua/b/flcsol8rg8-river-club-vin> (дата звернення 27.12.2024)

29. Opendatbot. Тендери. Державні закупівлі. 2025. URL: <https://opendatbot.ua/tenders/company/35762812> (дата звернення 14.12.2024)

30. Opendatbot. ТОВ «Академія активного відпочинку». *Інтернет ресурс*. 2025. URL: <https://opendatbot.ua/c/35762812> (дата звернення 13.12.2024)

31. You Control. ВОФВС. *Інтернет ресурс*. 2025. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/36830736/ (дата звернення 11.12.2024)

32. You Control. ТОВ «Академія активного відпочинку». *Інтернет ресурс*. 2025. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/35762812/ (дата звернення 12.12.2024)